

SÜLEYMAN NAZİF,

İKİ DOST

1343-1925

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No ZE.1108

021

021

565

سليمان نظيف

ایک دن دوست

- یکی وثائقه ابتدا ایله یازلمشدر . -

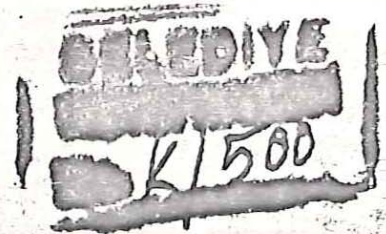

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E.1108

طابعی

قناعت کتبخانه سی صاحبی

الیاس

استانبول

۱۹۲۵ — ۱۳۴۳

یکی مطبعه

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 241108

بو کتابی تشکیل ایدن دو قوز مقاله نك اكثر مباحثی نامطبوع و نائقه
ابتنا ایله تخریر ایلمشدر . (وطن) غزته سیله انتشار ایدر کن افکار
عمومیه پك زیاده علاقه ایله تعقیب ایلمشدی . پریشانلق ایچنده بوسبوتون
ضایع اولمقدن صیانه ، کتاب شکنده باصیلماسنی تاریخ و ادبیاتی سهون
ذوات کرامدن بعضیسی شفاهاً و تخریراً توصیه ایتمیلر .

نامق کمالک نجل نجیبی علی اکرم بك برادرم و استادمز ، پدرینك
بالعموم اوراق غیر مطبوعه سنی بو (ایکی دوست) ك غزته ایله انتشارندن
صوکره ، لطفاً نظر استفاده مه تودیع بو یورمشلردی . جداً قیمتدار
بر خزینه اولان بو اوراقدن ایستدیگمی المق مأذونیتنی دخی اعطا
ایله ، برقات داها اتمام فضل و نجات ایتمک لرندن ، مقدا نشر اولونا .
مامش معلومات و نائقده بو طبعده مندر جدر . مشیر سلیمان پاشا
مرحومك اثر لرنندن ده بعض معلومات تاریخیه علاوه اولوندی .

هر حق محفوظدر .

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E.1108

هم معارض هم موافقدی ضیا ایله کمال
شعله برقیه ده موجود ایکی قوت کبی
اتحاد اولزه حاصل نقطه مقصوده
چهره لر معکوس ایدی شو کوردیک صورت کبی
اتحاد ایتدیکه اما باشنه ظالمک
بیلدیرملر یاغدی رردق فکر حریت کبی
بر ضیادر خاکه دوشدی عرشه ایتدی انعطاف
مظهری بو خاک اولان بیک نور علویت کبی
نور حقه التحاق ایتدی کمال زارخی
تک بر اقدی یر یوزنده سودبکی ملت کبی

یازیلیر کن مر کبنه کوزیاشلی قاریشدینی پک بلالی اولان بوش
بیت نامق کمال کدر . ۹۳ قانون اساسیسی مذاکره و تنظیم اولوندینی
صیره ده ، ضیا پاشا ایله مشترکاً چیقارتمش اولدقلری رسمک ظهرینه ،
پاشانک وفاتندن سو کره ، ینه نامق کمال کندی قلمیله یازلمش ایدی .
یال کز بر مناسبت شخصیه بی دکل ، بر دور تاریخچی اجمال ایله کرک
ادی ، کرک سیاسی انقلابلر مرک بک - و بلیکه اک - مهم ایکی عاملی
چهره لر ایله نیت ایدن لوحه بک باندنه بو قطعه ، اونلرک مضمونانی
رسم و نشر ایدر .

ضیا پاشا نامق کمال بکدن اون ایکی یاش بویوک ایدی . پاشانک
چو جو قلنی و او توزدورت یاشنه قدر کنجلیکی بلا انقطاع استانبوله
کچدی . نامق کمال ایسه اون آتی یاشارینه قدر جدمادریسی عبداللطیف
پاشانک متصرفلقه طولاشدینی سنجاقلرده امرار وقت ایتشدی . ایکی
ادیب ، آشاغیده کوروله جکی اوزره ، ۱۲۷۶ سنه هجریه سندن بری
طانیشور و سه ویشیور لردی .

کمال بکک (تخریب خرابات) ینه ضیا پاشانک منظوم بر جوابی
واردر . پاشا ، ایلك انفعال ایله یازدینی بو یتیمش دورت بیتلک مقابله
نامه بی اوزمان (ماغوسه) زنداننده ایکلین نامق کماله کوندرمدی .
کندنی آل یازسیله اولان مسوده سی - که یکانه نسخه سیدر - ضیا
پاشایه عائد جمع ایتدیکم وثائق آراسنده و زرده در .
عالی پاشانک وفاتی متعاقب ضیا پاشانک سلطان عزیزه جنوره دن
تقدیم ایتدیکی قصیده ، یعنی منظوم بر استعدانامه ده متوفی صدراعظم دن
شکایتی حاوی شو ،

بر خصم بیروته دوش ایتدی کیم بیخی
قلب خشینی بیلمز ایدی رحم و شفقتی
اطفابه بذل همت ایدردی حسد ایله
هر کیمده کورسه ذره فروغ لیاقتی
انظار لطفن ایتیمش ایدم جلب افندی
عبد کیمه تک بو ایدی هب قباحتی
یا لواردم اعتدال و نضر عار ایلدم
اصلاً نفراعدی کین و خصومتی
انجام کار فریسه تی ایتک ایستدی
کوردم که جانه قصد ایدی مصادره تی

برباشقه چاره قامدی تخلیص جان ایچون
ترك دياره ایلدم آخر عمری
باعث بو اولدی ترکه منندی جانمه
یوقسه ولی نعمتمک امرخدمتی

بیتلرینی نامق کمال مؤاخذه ایدرکن (... عالمه قارشى سیاتندن بحث
ایلدیککز آدملرک مجالس تنهاییده اتکلرینی اوپر ، حسن توجهلرینی می
نیاز بویوروردیکز ؟ ..) دیمشدی . ضیا پاشا یوقاریده بحث ایتدیکم
جوابنامه منظومنده (ماغوسه محبوسى) نك تعریضنه شو بیتلره جواب
ویریور :

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E.1108

چون مدارا و خلوص ایتمیشدک
یا ایچون اوروپایه کیتمیشدک
کیتمکی بن سکا اولجه دیدم
هم دوشون سن کیم ایدک بن کیم ایدم
ایتهجای خصما ایتمکدن
پادشه وصفی دکلجی اهون
ایومیدی سزه تقلید ایتسه م
قبریه صکره برابر کیتسه م

بو وثیقه (یکی عثمانلیئر) تاریخنک شیمدی یه قدر مظلم قالمش
بر نقطه سنی تنویر ایتدی . کرک ضیا پاشانک ، کرک کال بکک اوروپایه
ایچون ونه وقت کیتدکلری معلومدر ؛ فقط کالی ضیانک تشویق ایتمش
اولدیغنی بو وثیقه نك یوم انتشارینه ، یعنی بو کونه قدر کیمسه بیلمزدی .
مختلف اسباب و عوامل شو ایکی بویوک تورکی عین مقصده خدمت
یولنده برلشدیرمش و بو کونکی جمهوریتک ایلك اساسلرینی اونلرک

قیاض آلرله آتمشدر . او سرانجامک اولیاتی بوراده مجملأ ایضاح
ایتمک مناسب اولور :

بویوک رشید پاشا ، اقتدارینی کوردیکی ضیا بکی ۱۲۷۲ سنه سنده
مابین هایون اوچونجی کاتبلیکنه تعیین ایتشدی . مقصدی ، کندی
برکشیده لرندن ایکن علینه دونمش اولان عالی وفوآد پاشالره قارشى ،
ذکاجه هر حالده اولره متفوق ، قوتلی بر رقیب یتشیدیرمکدی . ضیا
بک مابین کتابتنده هنوز اوچ سنه نك بر خدمت ایفا ایتمدن رشید
پاشا وفات ایتشدی . پادشاه کاتبی اولقله برابر ، سرایده حامیسز
قالان ضیا ، عبدالعزیزک وفاتنه قادر مأمور اولدینی خدمت کتابتنده
مصالح عادیه ایله اشغال ایدلدی . ضیا بک عبدالعزیزی هنوز شهزاده
ایکن طانیمشدی . بو انتسابی عبدالعزیز پادشاه اولدقن صو کرک شاعریک
اوکا یازمش اولدینی قصیده لر دن منقهم اولمقده ایکن اخیراً ألمه کچن
بر وثیقه بوسبوتون تأیید ایتدی . بو وثیقه (بیک ایکی یوز سکسان
درت سنه سی خلالنده لوندره یی تشریف هایون وقوعنده تقدیم قلنان
عرضحالک صورتیدر) سرلوحه لی یکر می آلتی بویوک صحیفه دن متشکل
بر لایحه مسوده سیدر که ینه ضیا بکک ال یازیسيله در . بونک مقدماتنده
(عبداحقر لری بر کونه لیاقتم یوغیکن نیجه مدتلر خدمت مخصوصه
ملوکانه لرنده بولمتی شرفنه نائل و اقران و امثال شویله دورسون
مظهر اولدیغ عواطف ممتازه شاهانه لری سببيله مافوقنده بولنالرک بيله
مغبوط و محسودی اوله جق بر درجه علیایه واصل اولمش ایدم) دیپور .
اگر بو خدمت مخصوصه ملوکانه سرایده کی مدته عائد ایسه نیجه مرتبه
سوزی معاسر قالیر . زیرا عبدالعزیز ۱۲۷۷ ذی الحجه سنده

جلوس ایتیمس ، حالبوکه - خزینئه اوراقدئه کی قید رسمیده یازلدینی
وجیله - (مابین هایون خدمت کتابتنده بولنان سعادتلو ضیا بک
افندی خدمتندن عفو بیوریلهرق کیفیت کندوسنه بیلدیرلش اولدیغندن
جلب اولهرق ضبطیه مستشارلغنه اجرای مأموریتی) ۷۸ سنهسی
رجنک ۲۹ نده باب عالییه امر اولونمشدی . بو تقدیرده پاشانک
عبدالغزیز سراینده کی مأموریت رسمیهسی یدی آئی تجاوز ایتمز . نیمه
دکل ، ضری برمدت .

پادشاه ضیا بکی سرایدن چیتقدن وقبریس متصرفلغندن کلدکن
صوکرده ، عالی وفوآد پاشالره قارشى پک چوق التزام وتصاحب
ایتدی . مجلس والاعضائینی ، بکلکجیلک ، بوسنه تفتیش ماموریتی ،
دعاوی (بوکونکی تعبیر ایله عدلیه) نظارتی هپ سلطان عزیزک
ارادهسی وبلکه اصراریله وقوع بولمشدر .

فقط باب عالینک غرضی بشکطاش سراینک محبته نهایت غلبه
ایتدی . ضیا بکی اولا آماسیه ، صوکره جانیک متصرفلقریله استانبولدن
اوزاقلاشدیردیله . و جانیکده ایکن آماسیه ده کی معاملاتى تفتیش
ایچون مأمور کوندردیله . موجب اتهام برشی بولونماقله برابر ،
عالی وفوآد پاشالر ، رشید پاشانک برزمان ایقاد ایتک ایسته مش اولدیغی
بوشعله استعدادی ، نه صورتله اولورسه اولسون ، سوندورمک ایستیور-
لردی . جانیک سنجاغندن انفصالی متعاقب ، اوچونجی دفعه مأمور
اولدیغی مجلس والاعضالغندن عزل ایله ، تکزار قبریس متصرفلغنه
تعین ایتدیله . آرتق ضیا بک ، قصیده سنده دیدیگی کی : تخلیص
جان ایچون ترک دیار ایتکن باشقه چاره قالماشدی .

کمال بکک ترک دیار ایتمه سنی ایجاب ایدن اسباب ایله بوایکی بویوک
دوست آراسنده کی مناسبت وصمیمیت متقابلهی کله جک مقاله ده ایضاح
ایده جکز .

*
**

عالی و فؤاد پاشا اور وقت بك اولان ضیا پاشای معصب و اقبال مجادله لرنده مغلوب ایتشلردی . ایکنجی دفعه تعیین ایتدیردکلی قهریس متصرفلی اولنک ایچون قضی برهزیمت اولدی . کیتسه یدی ، کیم بیلیر ، قهریس اطهسی بلکه منهای مؤیدی اولوب قالا جقدی .

سلطان عزیزه لوندرده ویردیکی مفصل عرض حالدن کچن مقاله ده بحث ایتشدک . بولایجه نك بك از قسمی شخصی اولوب اکثر اقسامی تاریخی در . ایلك قهریس متصرفلغنده دوچار اولدیغی مصائبی ضیا پاشا او عرض حالنده شو صورتله ایضاح ایدیور :

« . . . قهریسک معلوم اولان و خامت هواسندن ناشی اورایه کیدر « کیتمز ستمیه مبتلا اولدم . و بوعلی مؤخرأ ایکی سنه دهها چکدم . و او « سبيله برینده زاده لری تلف اولدی . و پدرم درد و کدرله منزولاً وفات ایتدی . بالاخره مشمول آفاق مرحمت سنیه و اراده مخصوصه ماو کانه لری « اقتضای مجلس والا اعضالغنه مأور بیوریلهرق اولیه دن خلاص اولدم . . . »

بو قادار آجی خاطره لر برافان بریره کیتمه مک وئوله مک ایچون ضیا پاشا اختیار غربت ایدیوردی . نامق کال ایسه شخصی وفاتی هراملدن متجرد ،

باعث شکوی بزه حزن عمومیدر کال
کندی دردی کوکلك بالله کلز یادینه

بیتله اعلان ایتدیکی کبی ، دیگر کامانه برحس و مقصدله میدان جداله

آتیلمشدی . حیاتی یاقیندن طانیس اولانلر اونک بك کوچوک یاشده بیله فنا لغه نفرت و خصومت اظهار ایتمکدن منع نفس ایده مدیکنی سویلرلر . کال هنوز ایکی یاشنده ایکن والدهسی وفات ایتشدی . جدم مادریسی عبداللطیف پاشا قیزینک ضیاغندن متولد حزن ویاسی تعدیل ایچون یکانه تسلی اولمق اوزره مرحومه نك ، حیات ابدی یه نامزد ، بوجانلی یادکارینی پدردن آلمشدی . بویوک ادیبک چوجوقلی بویوک باباسنک یاشنده و مختلف سنجاق مرکز لرنده کچدیکنی یوقاریده سویلشدک . نیک و بدی فارق اولاییه جک سنه کلدکن صوکره عبداللطیف پاشانک معاملات رسمیه سنی تدقیق و مراقبه ایدیوردی . قارص متصرفی ایکن پاشا نامه قبض و تحویل اولونان و او وقت رسماً مباح و مجاز بولونان (قپو آتی حاصلاتی) نك ظلم و رشوت اولدیغی بویوک باباسنک یوزینه قارشی سویلیهرک ، اوندن ایرلمشدر .

نامق کال استانبوله عودتدن صوکره برطرفدن تحصیلی تمام ، برطرفندنه باب عالی ترجمه او طه سنه دوام ایتمه ک باشلادی . یکریمی اوچ یاشارنده ایکن شناسی طانیس و اونک تأسیس ایتدیکی (تصویر افکار) غزته سنه یازمغه باشلامشدی .

کالك شناسی یه ملازمتی مملکت ایچون خیر و نعمت اولدی . شناسی علم و عرفانیله برابر ، اعصابنده بوتون ملتک اعصابندن بر جریان کچیره جک قوت یوقدی . اونک قسماً طویلادیغی مواد انفلاقیه ی کال ، طوتوشدیرمق ایچون هر فرصتدن استفاده ایتمه ک چالیشدی . مثلاً ، بلجیقا قرالی برنجی لئوبولد وفات ایدر . نامق کال (تصویر

افكار) ك ۷ شعبان ۱۲۸۲ تاريخی نسخه‌سنده بوکا تخصیص ایتش اولدیغی مقاله‌ی شو سطر لرله آتام ایدیور :

خانی اولان بیوک اوغلی ایسه باپاسلرک اسیری اوله‌رق تبعه‌سی ده کندینک تحت اسارته آلمق ایستر .

بومولومدرکه مملکت برخانه و حکومت آنک خدمتکناری منزله‌سنده در . خانه‌نک سکانی حال صباوتده بولندجه خادم لالا مقامنه کچدیکی کبی مملکتک خلقی صفت جهالنده اولدجه حاکم دخی بالطبع استقلال اوزره بولنور . و حکمه دخی بویله اولق لازم کلور . سکان خانه‌نک صباوتی کچدجه خادم اعتبارینی حسن خدمته آرایه‌جینی کبی اهالینک جهالیتی مندفع اولدجه حاکم دخی اقبالی افکار عمومیه‌یه توفیق حرکتده تحری ایدر .

بلجیقاً خلقی ایسه مشارالیه لئوپولد برشفقت پدران ايله آغوش تربیه‌سنده پرورده ایدره‌ک نصاب رشده بالغ ایتشددر . شمیدیکی قرالک استقلالجولوق مساکنه کیدیشی افکار عمومیه‌نک آزارینه اوغراق و بلکه باپاسنک اجرا ایتدیکی حرکت معتدلانه‌دن بیله محروم اولق صورتلرندن باشقه برشی انتاج ایده‌س .

بوکون شوسوزلر بلکه اوفادار جالب حیرت دکلدر . فقط آلتش

سنه اول ، پادشاهلرک سمان آلتش اولدقلری اعلان ایدیلن حق

جبروتی تصدیقه تردد ایدنلره (کافر) نظریله باقیلدینی برزمان ومکانده ،

نامق کمال ، اوحق موهومک فوقنده ملتک حقوق سیاسیه‌سی بولوندیغی

شعشعلی اسلوبله ادعا ایدیور . هم ده استانبولک کوبکنده . . .

و پادشاهک کوزی اوکنده ! . . .

شوققرده اومقالیه تعبه اولونشدی

۱۸۶۳ سنه‌سی اوردوبا مالکنک اکثر جملرله اهالینک قوه اختلال

ایله قیرمق ایستدکاری زنجیر تعلق حکم ایچون حکومتلر ارننده بولنان

سلاج عمومی بگردن افراده حواله ایلکنده اکن بودات ، سائر ملنارک اطواوینه قابل کوسرن تبعه‌سنه ،

— بی ایستمرسه کز کیده‌م ؛ بربرکزک قانی دوکیکز .

دیهرک فضائل اخلاقی اثبات ایتشددر . تبعه‌سی حقیقه‌م آتام ایتسون .

افکار احرارانه‌یه بزده قلمنی ایلمک واسطه جریان ایدن نامق کالدر .

ژون تورکلرک نشریات متأخره‌سنه مبدأ ومنبع (تصویر افکار) ده کی آتشین مقاله‌لری اولدی .

عالی پاشا ، پادشاهدن زیاده استبداده مائل و تمایلات جریجویانه‌نک

خلق آراسنده انتشار ایته‌سندن محترز برغافل ایدی . بو شهبازیانی

اولاری تلطیفله ، نوازشله اولامق ایستدی . (مقدمه جلال) ده

کندیسی سویلیور .

. . . ترجمه حال فقیرانه‌مک جامع اولدیغی غرائبندرکه استانبولک

حریقندن محافظه‌سی حقدده بعض مطالعاتی حاوی [تصویر افکار] ده نشر

ایتدیکم بر مقاله ، بدرجه‌یه قدر بدیعه مطابق یازدیغی ایچون ، اوزمان

باب عالینک اک بیوک مساندنده بولنان و قلملرینی متکای عالم قیاس ایدن

بعض ذوات طرفندن فوق‌العاده برشی عد اولنه‌رق - آرده اولان فکر

ومشرب مخالفتیه برابر - دفعه رتبه ثانیه ایله تطیب اولنشدیم . . .

رتبه ، نشان ، احسان اونک استخفاف ایله تلقی ایتدیکی

اویونجاقلردی .

آکسون مساکنده چکدیکم جور و مشقتلر

که ادنی ذوق اعلادر وزارتدن صادرتدن

فلک هر درلر اسباب حفاصن طریلاسون کاسون

دورسه‌م قجه‌م ملت بولنده برعزبتدن

دینش اولان برادامی کیم اجماع ویا شهید ایدمیلیر ؟

۱۲۸۳ مارتنده کالی رتبه ثانیه صفت منایری بوجمله اضررورم

والی معاونلکه تعیین ایتدیردیلر . قصائدده سلطان الشعرا نفعینک دیارینه ، سلطتی یقه جق اولان ضربه لرك ایلکی واک دواملیسی کندی مبارک قلمندن انمش اولان بوشهر یارادی نفی و تبعید ایتک ایستورلردی . کالک تردد و تعلیلله بولدیغی بهانه لری احما ایچون وکلای فحام حضراتی لطفاً براعانه ده تصور ایتشلردی ! ...

ارضروم کاله ایلک مرحله ادبار اولاجقدی . ضیانک ایتکنجی دفعه قبریس متصرفلیغله کالک ارضروم والی معاونلکی برزمانه تصادف ایتدی . مصر والیسی ابراهیم پاشانک دوردونجی اوغلی مصطفی فاضل پاشا داها اول مجلس خزان ریاستندن عزل ایله اورویایه تبعید ایدلمش بوندن بشقه مصر والیدکنک اصول انتقالی دکیشدیریلهرک ، مصطفی فاضل پاشانک حق توارثنه قاهر برختام ویرلمشدی .

بش میلیون مصر آلتوننه مالک بولونان بو پرنس ، سلطان عزیزه اوروپادن مکتوبلر کوندریپور ، فالقلمری ازاله ایله دولتی یکی طرزده اداره ایچون ایجاب ایدن مؤسسائی ، یعنی مشروطیتی قبوله پادشاهی تشویق ایدیوردی . ایلک اوزون عریضه سنی فرانسزجه یازدیرمش ایدی . او وقتک منوران شبانی بو مکتوب جلب ومست ایتدی . ابوالضیا مرحومک افاده سنه کوره ، سعدالله بک (بالآخره پاشا) قلمیله وجوده کلن تورکجه ترجمه سی استانبوله خفیاً طبع اولونارق ، الی بیک نسخه توزیع ایدلمشدر . مصطفی فاضل پاشانک عرضی ضیا وکال بکلزده ، ضیا وکال بکلرک احتیاجی مصطفی فاضل پاشاده مقابل وقوتلی برر واسطه استیفا بولدیلر . پاشا بونلری حرمتکار برلسان ایله اورویایه دعوت ایدیوردی . . . ایکسی عینی

کونده و ۱۲۸۴ محرمک اون اوچونجی کونته مصادف اولان ۱۷ مایس ۱۸۶۷ ده استانبولدن حرکت ایتدیلر .

اداره حاضرهدن ناخشنود اولان افکار منوره اصحابی ده پیدربی استانبولدن انفکاک ایله مصطفی فاضل پاشانک آچدیغی رایت طلب آلتنده طوبلانیورلردی . بونلرک اک مهم اثر وواسطه تلقیناتی لوندرده تاسیس ایتدکلی (حریت) غزته سیدر . ایلک نسخه سی ۱۲۸۵ ربیع الاولنک طوقوزنده نشر ایدلدی (۲۹ جزیران ۱۸۶۸) . بو غزته هفته لقی ایدی ؛ یوز نسخه انتشار ایتدکن صوکره قاپاندی . سبب تعطیل پاره سزلقددر . چونکه مصطفی فاضل پاشا سلطان عزیزله اویوشارق ، اورویایه جلب ایتدیکی احراری غربت ایللرنده وسوقاقلرنده بیکس براقدی . سرخوش شهزاده مراد افندی ده وعد وایفا ایتدیکی معاوتی قطع ایتشدی .

نامق کالک پارسدن رجائی زاده استاد اکرمه یازدیغی شو مکتوب ، اوروپاده کی غریب الدیار احرارک حانی و انفعالی کوسترر :

افندم بکم

بوکون پارسه کلدیم . بزم مصطفی پاشانک ویانه یه کیتدیکی خبر الدم . غالباً خنکارله برابر استانبوله قدر کیده جک . صراق ایتیکز . ظن ایدرم که بزده یقینه کلورز . بزم ویانه یه کیتامه حاجت قالدی . بزم شناسی افندی ویانه ده در . اوده استانبوله کلجک کی کورینیور . کلدیکی حالده ملفوف مکتوبی کندیسنه یوسفله کوندررسکن و قطعاً جوابی ایتدسکن . برده او استانبوله کلدکن صکره سز تصویر یازمیکز . بزم ایشم وار . قبولم کال بکک خاطری ایچوندی . شمیدی سز کلدیکز . بشقه ادم بوله بیلورسکن یولو نازکانه جواب ویرکن . و بر ادم بولجه یه قدر یازمکنده

بأس یوقدر . شناسی افندیله نه قدر اینی کوریشورسه کز او قدر ممنون اولورم . اما کندی بشقه غزته بشقه . برده کرک بزمنکی [۱] و کرک مصطفی پاشا طرفندن و کرک سائر طرفلردن سزه نه تکلیف وقوع بولورسه بولسون قطعاً قبول بیورمیکز . زیرا هرکس کندی مقصدی اوغورینه فدا ایده جک ادم آریور . بوش یره بلایه کیرمکده نه معنا وار . بنده کمال

بو مکتوبک تاریخی یوقدر . فقط استانبولده منتشر (ترقی) غزته سنک ۸ ذی الحجه ۱۲۸۶ تاریخی نسخه سنک ایلك ستونی شو سطر لوله باشلاز :

بر وقتدن بری لوندرده بولنان کمال بکک حریت نامیله اوراده چیقمقده اولان غزته یه کوندیرهش و درج و طبع اولنماسندن ناشی آریوجه باصدیروب نشر ایتمش اولدینی ورقه نک بر نسخه سی تبلیغ بیورلایغندن بوجه زیر درجه ابتدار اولنور .

(صورت ورقه)

برزماندن بری عارف امضاسیله نشر بیورلمقده اولان حریتک نه تحریرنده ونه ده افکارنده بزرک اشتراک اولدینی معلوم دولتلردر . بو حقیقی یعنی حریتله بندم زده برعلاقه ومناسبت اولدینی کوسترمک ایچون شو اعلانک غزته ده نشر بیورلسی مسترجادر . ارقداشله دخی بو آرزوده بولنورق وقتیه غزته یه امضا قویدیم جهتله کیفیتک طرف عالیرینه تبلیغی وساطت عاجزانه مه حواله ایتدیلر . ینه هر حالده امر واراده افندیله کدر .

۷ کانون ثانی ۱۸۷۰

[۱] (بزمنکی) سلطان مراد خامسدرکه اوزمان ولی عهد ایدی .

بو مکتوبده مخاطب اولان ضیا پاشادر . مصطفی فاضل پاشا اوروپایه دعوت ایتدیکی احراری ترک ایله استانبوله عودت ایتدکدن سوکره ، ضیا پاشا جنوردیه چکیلرک (حریت) غزته سنی منفرداً اید اداره سنه آلمشدی . کمال بکک یوقاریده کی مکتوبی استانبولده حیقان (ترقی) غزته سیله انتشار ایتدکدن آلتی ای سوکره ، ضبطیه مشیری حسنی پاشا نامق کاله شو مکتوبی یازیور :

عزتلو کمال بکک

عزتلو افندم

ذات بهیه لرینی هر نه قدر کوروب بیلمز ایسه مده هنر و معرفت لرینک کمالی ایشیتدکجه برطاقم بدخواهان ملک و ملتک فریفته مکر و احتیال و اغفاللاری اولورق ترک وطن عزیز ایلدی ککره آجیر ایکن کچنده انلردن تفرق ایتدی ککری مبین برورقه مخصوصه کز ورود ایلسی اوزرینه تحسین اولنمش واعلانده ایدلمشیدی بو حالده ثبات و آثار فطانت عارفانه لرینی اثبات ایده جک کز مأمول اولدینی حالده لفاً اعاده قلنان قطعه بی آنچه بونی اولیکی اعلانلره بالوجه مغایر کوردیکم کبی قطعه مذکور بالاسنه امضا قولسنک متضمن اولدینی بالا پروازلق دعواسنی دخی عرفانکزه یا قشدرمه مدیغمن صحیحاً سزک اولدیفنه اینانیموب مع مافیله امضا کزی البته طانیوب انکار ایتیه جک ککره مبنی حقیقی اشبو غمته ثناوری ایله طوغریدن طوغری به ذات بهیه لرندن استیضاح ایدرم .

۱۹ ربیع الاخر ۸۷ و ۶ تموز ۸۶ مشیر ضبطیه

حسینی

بو نیم رسمی تحریر اتده بیان اولونان قطعه نک نه اولدینی تحقیق ایدمدم . کمال بکک جوانی نه موجود دکلدلر . فقط حسنی پاشا طرفندن یکریمی ایکی کون سوکره یازلس اولان ایکیجی بر مکتوب رفع ابهام ایدیور :

دن ضیا پاشا قصد ایدیلور . کیمک قلمندن چیمش اولورسه اولسون ، شو برقاچ سطرده متعدد تحریفات وار : اولاً ، کمال بك ضیا پاشایه یازمش اولدینی مکتوبده (حریت) غزته سنک نشر و تحریرنده علی - الاطلاق اشتراکی اولمادیغنی سوویه میور ؛ یالکز (عارف) امضاسیله انتشار ایدن نسخه لک نه تحریرنده ، نه افکارنده مشترک بولونمادقلرینی کندی و آرقاداشلری نامنه اعلان ایتمک ایستور .

یوز نسخه انتشار ایتمش اولان (حریت) غزته سنه (عارف) امضاسی ۶۴ نجی نسخه دن اعتباراً وضع اولونمغه باشلامشدر . اوندن اولکی نسخه لر (کمال) ک اسمیله چیقاردی . بو عارف افندی ، ابوالضیا مرحومک روایتنه نظراً ، ضیا پاشانک عرفان و کالنه مجلوب اولدیغندن اوسائقه ایله فرقه اجراره انتساب ایتمش ایدی . بوتقدیرده و کمال بك چکیلد کدن صوکره عارف افندی کندی اسمنی (حریت) ه ضیا پاشایه اعاره و تقدیم ایتمشدر .

ثانیاً ، نه ضیا پاشا ، نه کمال بك (اغوا و اغفالاته اتباع) ایتمش ایدیلر . ایکسی ده عالی پاشانک رسمی بزر عنوان مستعار ایله تشبث ایتدیکی نفی و تبعیددن تخلیص جان ایچون اورویایه التجا ایتمشدری . کمال بك (کریوه اغتفالدن جاده استقامته عودت) ایتمور ؛ بلکه وفاسزلقدن ، دونکلکدن ، خودکاملقدن ، حیل و دسائسدن متنفیر وجدانی دیکلندیرمک ایچون وطنه کمالک ایستوردی .

بو محققدر که ضیا پاشا ایله کمال بكک اوزوباده صوکره لری آراسی آچیلمشیدی . ذاتاً عین نقطه یه آپری بوللردن متوجه بولونمش اولدقلری ایچون هدفه وصول ممکن اولماجه ، آزالرنده کی وفاق تام ایده مندی .

کمالک (ترقی) غزته سیله استانبولده انتشار ایدن مکتوبنه غزته نامنه شو سوزلر تذیل اولونمشدی :

نور حقیقت عالمه هیچ بروقتده متواری پرده غفلت اولمز . ومهر منبر صداقتک پرتوانداز اولدینی فکر وضه پرده [۱] هر نقدر برمدت مکرو آلک تأثیری اولسه ده آخر الامر رفع سحاب شک و ارباب ایله اثر ظلمت قالمز . ایشته بوقضیه مسلمه آئارندن اولق اوزره کمال بكک دخی بعض اغوا و اغفالاته اتباع ایله صاعمش اولدینی کریوه اغتفالدن جاده استقامته عودت و غزته مذکور [۲] که ارباب فکر و خیرت نظرنده خرقة پاره تزویردن زیاده قدر و قیمتی بوقدر . آنک نشر و تحریرنده اشتراکی اولدینی اعلان ایله تبریه ذمت ایلسی صداقت فطریه و وطنیه سنه دال اولمغه خطیایت سابقه سنک لامعه بخش مفارق زیردستان اولان صراحم سنیه دن بهره یاب عفو جمیل و غزته مذکورک نشری اصرنده عناد و اصرار ایدن و ذاتاً نه ایدوکی معلوم نام اولان خا کدشینان مدنک همیشه خوار و ذلیل اوله جنی درکاردر .

بوسظرلرک صدراعظم عالی پاشا قلمیله یازلدینی ظنی تقویه ایده جک دلائل وار : اولاً طرز تحریری پاشانک اسلوب متخذینه بك بکزیور . ثانیاً (صراحم سنیه دن بهره یاب عفو جمیل اولاجنی) قطعی و صلاحیتدار برافاده ایله تأیید ایدیلکده در . صوکه فقره ده کی (خا کدشینان مدنک)

[۱] بوققره تک یازلدینی سنه پرده (وجدان) کله سی بو کونکی درجه ده شایع اولدینی کی ، طرز قدیم طرفدار لرجه قطعاً قبول ایدیلرک ، بو مقامده (ضمیر) لفظی استعمال ایدلک عادت ایدی .

[۲] (مذکور) ایله اشارت اولونان غزته (حریت) در .

ضیا پاشاچه یکانه مقصد ، عالی پاشانک اضمحلال وزوالی ، کمال بکجه
اقتصادی آمال ایسه حریت ملیه نك تحصل واستکمالی ایدی . بو حقیقی
کوستره جک و نأقندن ایکینسی مثال ودلیل آلابیلیرز :

ضیا پاشاده ، کمال بکده اوروپاده برر (خوابنامه) تخریرونشر
ایتدیله . ضیا پاشانکی بو بویوک آدامک حیات سیاسی سنجه بر ذل
ولکدر . کویا لوندره نك بر پارقنده رؤیا کورویور : عبدالعزیز
افندمزنک طوبه باغچه ساحلسرای هایوننده حضورینه چیقارک ، ائتکلرینه
صارمئش ؛ آیاقلرینی اوپمئش ؛ ونهایت عالی پاشانک صدارتدن عزلیله
وقبریس متصرفلییه استانبولدن تبعیدی اراده سنی استحصال ایده رک ،
دولت وملت قورتارمئش .

نامق کمال ایسه کوردیکی ، دها طوغریسی خلقه کوسترمک ایستدیکی
رؤیاده پری حریته مهیج ورومانیک بر خطبه ایراد ایتدییره رک ،
امیلری ، ذمیلری بیله غلیانه کتیره جک سوزلرسویلیور . ایشته ایکی
بویوک دوست آراسنده کی فرق .

بو سطرلرله ضیا پاشایی کوچولمک کیمسه نك خاطرینه کلز .
و کیمسه نك حدی دکدر . اونک فکر ولسانه عظیم و اونودولماز
خدمتلی سبق ایتدی . وغرضی شخصی ده اولسه ، اونک کینندن
ملته یکی بر دین ، بر ایده آل دوغویوردی . سائق نه اولورسه اولسون ،
بو کونکی جمهوریتک تمللرینی مملکتک طوبراقلرندن اول ، اولادینک
افکار و وجدانه واک اول آتمش اولان آلری حرمت و شکران ایله
اؤپمک هر کسک بورجی در . ضیا پاشاده کی عالی پاشا خصومتی خلقمزدده

استبداده خصومت شکنه استحاله ایتدی . واستبداده خصومت ، حریت
محبتی استلزام ، حریته محبت ده حاکمیت ملیه بی اک متکامل شکله افراغ
ایله آمام ایلدی .

خدیبو اسماعیل و برادری مصطفی فاضل پاشالر آراسنده کی اختلاف
دخی بویاکی سردار احرار آراسنده کی اتفاق ووفاتی نهایت صارصمشدی .
مصطفی فاضل پاشانک بلاقیدو شرط استانبوله عودتنی متعاقب (حریت)ک
ضیا پاشا طرفندن نشر اولونان صوک نسخه لرنده اسماعیل پاشانک
مقصدینه ملایم یازیلر بولوندیغی کبی ، ینه ضیا پاشانک اثر لایموتی اولان
(ظفرنامه) ده اسکی ولی نعمت ی یعنی ، مصطفی فاضل پاشایی
فوق العاده تزییف ایدن بر مبحث واردر . پاشانک رشد وانصافدن
محرومیتنی تشریح و تشهیر ایدن اوسطرلری مصطفی فاضل پاشانک ترجمه
حالی صیره سنده یازاجمزدن ، بوراده اشارتله اکتفا ایده جکر .

ابوالضیانک (یبی عثمانیلر تاریخی) نده جالب دقت بر فقره
واردر ؛ عیناً نقل ایدیورم :

... حتی رفقانک اک جسوری اولان وضیا بکه ایفای حرمتله برابر
ایستدیکنی پرواسزجه سویلین رشاد بک [۱] بر کون ضیا بکه - خدیوه
خدمتدن چکنیور میسکرز ؟ ... سؤالی ایراد ایتمش . وضیا بک ایسه -
خیر ، بروقت کوچک برادرک مدافع حقوق اولمش ایدک ؛ شمدی او دعوائی
صدر اعظم حضرتلری درعهده بیوردقلرندن بوسفر نوبت بویوک برادرک
حقوقنه کلدی - جوابی ویرمئش . ورشاد - هزلی براقلم بک افندی ! . . .

[۱] بورشاد بک قدس متصرفلرندن معزولاً و منزولاً استانبولده وفات
ایدن رشاد پاشادر که یبکی عثمانیلر جمعیتنک اینک مؤسسسلرندن ایدی . اوروپاده
ضیا پاشا ایله برابر بولوندیغی کبی ، اطنه ولایتنده دخی معیتنده متصرفلقله بولومئش
ورفاتنه قادر اسکی رفیق و آخیرینه حرمت و محبت کوسترمئشدر .

جمعیت ، حکومت فرعونانہ یہ خدمت ایچونعی تشکیل آیتدی ؟ . . . دیمسہ
ضیا بك - یا ! جدیمی قونوشمق ایستیورسک ؟ . اوخالده اوغلم ، سنی ، کوچک
فرعونک خدمتندہ بولندیفکدن بو خدمتہ تخصیص آیتدیکی اجرتی آلدیفکدن طولای
بن مؤاخذه ده بولمادیغ حالده ، سن نه حق ایله بنی مؤاخذه ایدیورسک ؟ . . .
مسئله بوراده براجتهاد مسئله سی شکلی آلمشدر . بن اولکی اجتهادمده خطای
ادراک ایله تصحیح آیتدم . سن اجتهاد کده اصابتکه قائل ایسهک بیورک ! . . .
دلیلریکی میدانه قوی ، مناظره آیدلم . بلکه سن ده ضعف اجتهادیکه قائل
اولورسک ؛ یا خود بنی اقتناع ایدرسک - دیمسدی . . . .

بوحاورده ، واقع اولسهینه ، ضیا پاشانک خدیو اسماعیل پاشادن
مطلقا پاره آلمش اولدیغی اثبات ایتمز . احتمال که آلمشدر . فقط
آلماسیدی بیله ، ینه ضیا پاشانک مصطفی فاضل پاشادن تباعدله اسماعیل
پاشا لهنه دونهجکی طبیعی آیدی . اورته ده (علم النفس) ک ایضاح
آیده بیلهجکی برحقیقت ، بقانون واردر : مشترک دشمن ، انسانلری
اک بویوک دوستدن ودوستقلردن زیاده بری برینه تقرب وربط ایدر ؛
بناءً علیه انسانلرک اک متین دوستی دشمننک دشمنی در . بو خصوصت
زائل اولونجه اودوستلوق ده زوال بولور . ضیا پاشایه مصطفی فاضل پاشا
عالی پاشا ایله باریشدقندن صوکره دشمن و مصر پرنسنگ دشمنی
اولان بویوک برادری دوست اولوق پک طبیعی آیدی . پاره ، اجرت
کبی شیر ایکنجی ، اوچونجی درجه ده قایلر .

بوده محققدر که ضیا پاشانہ جنوره ده مصره بر زمان کچیرمش ، نه عالی
پاشانک وفاتی متعاقب استانبولہ ورودندن عبدالعزیزک خلعه قدر ضیق
معیشندن قور بولمشدر .

عالی پاشانک وفاتنه قدار ضیا پاشا جنوره ده قالدی . حیات ادیبه سنک

اک فیاض دوری (لمان) کولی ساحلنده کی سنین ازواسیدر . اک مفید
اثرلری بوراده یازدی . وبالخاصه (ژان ژاق روسو) نک (آمیل Émile)
آدی اثر معظمی اوزمان ده ، شیمدی ده خارق العاده عبد اولوناجق بر
مهارت و موفقیتله جنوره ده ترجمه آیتمشدر [۱] .

جنوره حیاتی ضیا پاشانک روحنده کی ملال و انفعالی تزیید ایله
اونی عادتاً آنارسیست لکه سوق آیتمشدی . خط دستیه اولان مجموعه
اشعارنده بریت واردر که شاعرک اوزمانکی فوران و عصیانکی کویستره .
بو کونه قدار کتابک صحیفه لرنده ، هر کسک حافظه سندن ونظرندن اوزاق
قالمش اولان بو بیتک (آمیل) مترجمک قلمندن و اوقادار مجادلات قلمیه دن
صوکره صادر اولماسی جالب دقتدر :

جهان نامنده کی بره قبل عامه یولم دوشدی
حکومت دیرلر آنده بریجه سلخانه لر کوردم

دیور . ۱۲۸۷ سنه هجریه سی شعباتنده و جنوره ده یازمش اولان بوغزل
ضیا پاشانک مطبوع مجموعه اشعارنده مندرج دکلدر [۲] . یالکیز دورت
بیتتی [خرابات] ک ایکنجی جلدیه نشر آیتمش آیدی . تمامی خط دستیه
اولان مجموعه دن نقل آیدیورم :

[۱] مترجمک خط دستیه اولان یکانه نسخه حفیدی دوکتور فخری بک
افندیکن نزدنده در ، معارف و کالینک بو کتابی نشره تشبث آیتدیکنی دارالمعلمین
عالیه مدبری احسان بک افندیکن مع الممنونیه خیر آتدم .

[۲] بو مقاله نک انشارندن صوکره و طرف عاجزانہ مدن تدوین و تحشیه
ایله طبع آیدلمش اولان (کلیات ضیا پاشا) نک نظم قسمنه بوغزل ده ، دیگر
نا مطبوع بعض اشعاری کبی درج آیتمشدر .

پاشادر . اجل ، ضیا پاشا حسابه برطاشه ایکی قوش وورویور ، یخنی دشمن موقع اقتداردن چکیلهرک ، یرینه دوست وحامی کلیوردی . ینه اوپارسدن کوندریلن قصیدهده محمود ندیم پاشایه عائد شویت او قوتور:

برذاته ویردی مهری که روشن کونش کبی
اهلیتی فضیلتی صدق وحمیتی

TÜRKİYE
Kütüphanesi Arşivi
No 2E1108

اهلیت ، فضیلت ، صریح وصیت بلکه ایلك صدارتنه قادر محمود ندیمه چوق کورولمزدی . فقط اون بر ایلیق اجرات مجنونانه سی عالی پاشانک خلفتی افکار عمومیه نك حالا زائل اولیان اغبرارینه دوچارایتدی . بونکله برابر ضیاپاشا ، وفاتنه قادر اسکی حامیسنه خلوص و محبت کوستره رک ، عمومک - حقسنر اولیان و پک محق اولان - برانفعاله خودکامانه لاقید قالمشدر .

ایکی دوست آراسنده بو محمود ندیم پاشاده باشقه جه وسیله اختلاف اولدیغندن براز تفصیلات ویرمکی فائده سیز کورمدم :
کال بک محمود ندیم پاشانک اجر آتی دائماً تقییح وایلك صدارتندن سقوطتی ،

کدی غفلت ایله فاره ادباریدی
بوکا باندی یوره کم آه کدی واه کدی

مسدس مشهوریله آلفیشلا یهرق شخصنی تهزیرل ایتمشکن ، ضیا پاشا اونک ذاتی تجیل ایتمکده دوام ایتمشدر . معارف ناظری هاشم پاشا مرحوم خلیله سنک باباسی احمد رفیق پاشا ایله جد مادریسی محمود ندیم پاشانک بقیه اوراقنی بگا لطفاً ازانه ایده رک ، تدقیق ایله ایستدکلمی استسناخ ویا عیناً اخذ ایتمه مساعدده ایتشدی .

ضیا پاشانک محمود ندیم پاشایه اولان شو عریضه سنی او اوزاق آراسنده کوره رک استسناخ ایتدم . اصلی علی امیری افندی مرحومک تأسیس ایتدیکی (ملت) کتبخانه سنده محفوظدر :

عتبه علیای حضرت ولی نعمته معروض عبدکینه لریدر

برچوق وقتلردن برو تقدیم عریضه فریضه سنده وقوعه کلان قصور جان صیقه جق شیلردن بشقه یازیله جق برشی اولدیغنه مبنی اولدیغندن رهین عفو بیوریه جغنده شبهه ایتیم . قولاری کچن سنه دن برو گاه اسیر فراش و گاه درد منکویت و شمانت ایله دلغراش اولقله برابر مدار تسلیت و نسیان حال اولوق ایچون اوتهدن برو جمع و ترتیبیله اوغراشمقده اولدیم . [۱] و مشاغل آراسنده اکلنجه اولوق کوچلکله هله بو کره طبعه موفق اوله بیلدم . [۱] و مشاغل آراسنده اکلنجه اولوق اوزره بعضاً نظر لطف و عاطفت ولی نعمت لرینه مظهر بیوریه رق عبدعتیق بیر یالرینک تخطریته خدمت ایدر امنیه سیله بر نسخه سنی دخی عتبه علیه لرینه تقدیمه اجتسار ایلدم . بونک مقدمه سی منظور معارف نشور سامیلری اولوق شرفه نائل اولورایسه و اواخر ایباتده احوال ملال اشتمال کترانه مک خلاصه سی استنباط بیوریلور . [۲]

اشبو خراباتک بزم ثانیسی دخی دردست طبع اولوب آنده آثار جهان پسند حقایق پروریلردن فقط ید عاجزانه مده بولنان برقاچ شی بولنه بیله چیکی و عالم فضل و معارفده حائز اولدقلری مرتبه عال العال کالاتک ولو بر بنده اولسون شو

[۱] (خرابات) عنوانیله مشهور اولان منتخباتدر که بالاخره ایکنجی و اوچونجی جلد لرینه ده طبع ایتمشدر .

[۲] بیان ایتدیکی ایبات شونلردر :

کیم ایسه اعتراف نقصان
معذور طرقات کرم برادان
برجسده اولانجه صحت
خاطرده ده اوله ماز سلامت
بن ایکن بونظمی ترین
رینجور ایلی جسم و جان نمکن

آراق [۱] انظار عمومه عرض اولنسنی کوکل پک آرزو ایتدیکی جهته بونلردن
برمقدارینک انتخاب وارسالی امرنده مبدولی عاطفتلرینی هر بار کندمه آچیق
بیلدیکم باب لطف و صحتلرینه دخالته استرحام ایدرم هر حالده امر و عاطفت
حضرت ولی نعمتکدر . فی غره رمضان ۹۱ ضیا قولاری

بو مکتوبک دیگر صحیفه سنده (چکنلرده خسته لقی بحرانی آره سننده
یازیلان خرافه در) سرلوحه لی و

صانه کردون چنبر دور زمانی دوندر
برید قدرت بودولاب جهانی دوندر

مطلعلی غزل محرردر .

محمودندیم پاشانک دامادی (بالاخره وزیر و پاشا اولان) احمد رفیق
بکه ضیا پاشانک یازمش اولدینی بر تذکره بی هاشم پاشا مرحوم عیناً اهدا
ایتمشدی . نزدمه محفوظدر . تاریخسنز اولان بو وثیقه ضیا پاشانک

کلام کللی بو خاکدانه
آچدرمدی کوز بکا زمانه
استقام ایله کچدی روزگارم
آلام ایدی جمله برک و بارم
یازدم نه ایسه شکسته بسته
معلوم دکلی حال خسته
مأمولم اودر که اهل عرفان
بوعدری طوتار قبوله شایان

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E.1108

[۱] او آراق محمودندیم پاشا منفیاً طر بزونده ایدی . ضیا پاشانی بو صورتله
عرض اخلاص ایتکه سائق ، احتمال که ، الطاف قدیمه دن متحصل شکرانک دواچی در .
فقط بو محققدر که محمود ندیمک پادشاه نزدنده کی مقبولیت دوام ایتکده اولدیفنه
و برکون رسماً بده همه حال اعاده اقبال ایده بکنه ضیا پاشانک ذکاسی واقف ایدی .

آورو پادن عودتدن سو کره یازلدینی عهد کیمه لربنک علیل راختیارلفی
سوزندن آکلاشیلپور . تذکره شودر :

نور دیده م افندم

پارسنده کی تعیین بیوریه جق صرافک اسم و محلی پوصله سی هنوز کلدیکی کبی
کچن کون سبقت ایدن استرحام اوزرینه حضرت ولی نعمتک وعد بیوردقلری
عربه دخی بو کونه قدر کور و ندیکندن وهوالرک شو او یغونسزانی و عبد کیمه لربنک
علیل واختیارلانی جهتیله بشکطاشدن کاوب کیتکده چکیلان صعوبتدن ماعدا
اکثر کونلرده خسته اوله رق دوامده قصور ایتدی کمدن لطفاً شونرک اونودلاماسی
ایچون صروت مسلمة برادرانه لرینه مسراجعت ایدرم هر حالده امر و فرمان افندم
قرنداشه کدر .

بنده

ضیا

ضیا پاشا پارسنده یازدینی قصیده بی ده احتمال که محمود ندیم پاشا واسطه -
سیله سلطان عزیزه تقدم ایتشدی . مسئولی بالطبع و در حال اسعاف
اولونارق ، عودتنه مساعده ایدلدی . بونکله برابر پادشاهک اسکی ندیمه
اولان اغبراری ، کین شکننده دوام ایدیوردی . نه محمود ندیمک ایکی
صدارتی ، نه ضیا پاشانک آورو پادن دوندکن صو کره ، بر چوق مناسبترله
تنظیم و تقدیم ایتدیکی تاریخلر ، قصیده لر ، نشیده لر ادبار و منکوبیتی رفع
و دفع ایده بیلدی . محمودندیم پاشانک یرینه صدراعظم اولان مدحت پاشا
ذاتاً ضیا پاشانی سه و مزدی . احتمالکه سلف و رقیبنک منسوبینندن اولدینی
ویا ذکای حریرصندن قورقدینی ایچون .

سلطان عزیزک بویوک شهزاده سی یوسف عزالدین افندی مرحوم ،
ضیا پاشانک ادبیت تدریس ایتش اولدینی بکا سوبلشدی . پادشاهک بوکا
مساعده ایتسه سی ضیا پاشانک قدرت ادبیه سی ، هر حال و حسه رغماً ،

تقدیر و کندیسنی دیگر ارباب علم و تعلیمه ترجیح ایتدیکنی کوستر .
ضیاپاشای سلطان مرادک جلوسنه قادر سورن ، بش سنهک ایکنجی
برنکبت واضطرار ، جانندن بزار ایتدی .

بیلم که بوغمکاهه نهدن بوبله صتاشدم
کیمدن کیمه شکوی ایدم بن دخی شاشدم

مسدسنی بودور مترو کیتده یازمش و

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E.1108

عالمده ضیا اسکی هوی وهوسم یوق
اقبال وسعادت کبی برملتسم یوق
فریاد ایدرم بیهده فریاد رسم یوق
فریادکه فریاده دخی غیری سسم یوق

نالهرینی بونشیدهیه درج ایتشدی .

کال بکک اوروپادن عودتی متعاقب اتخاذایتدیکی مسلکه اوغرادینی
بالاری کله جک مقالهده یازاجغز .

*
* *

لسانمزک تعبیرات مخصوصه سی آراسنده بیچاره کیمتری ؛ اوسطورا
کلمری دیبه پک قوتلی بر تشبیه واردر . بو سوز ، هر ایما ی تزیفدن
تجرید ایدیلیرسه ، اوروپادن عودت ایدن کالک حالته بارز بر ماصدق
اولور . فی الحقیقه او بیچاق کیمش ، اوسطورا کیمشدی . عودتده دورک
اکثر اعاضمیه کوروشدی . اوروپاده کی تام اوچ سنهک اقامت و مجاهده
اوچوال ذکایه باشقه بر فیض وانکشاف ویرمشدی . عالی پاشا ، ادیبک
سیاسیاده کی وقوف و قدرتی آکلامق ایچون ، اوزمانک اهم مسائلی
اولان فرانسه - پروسیا حربی و بو حربک اسباب و سوائقی حقتده بر لایحه
ایستدی . کالک بر قاچ کون ایچنده تنظیم و تقدیم ایتدیکی اثر ، ترقیات
فکریه نک عدو حائقی اولان صدراعظمه کوستردی که بزده ایقاع ایدمش
اولان مشکلات و موانعه رغما و هر تضییق ایله استهزا ایدن بر تحویل مشکوره ،
آرتق امر واقع شکلی آلمشدر . ملت ، یکی طرز تفکر یله طور بیانی
بر کرده نامق کالک قلمیه اعلان ایدیوردی . عالی پاشا وفات ایدنجهیه
قادر ، کنج مخاصمه حرمتکارقالدی . بویوک ادیب ، مملکت مزه تیاتروی
صوقارق ، بو واسطه ایله ده عمومک فکر و ذوقنی تربیه ایتدیکی ایتدیوردی .
واقعا ترتیب ایتدیکی اویونلرک بو کون قیمتی یوقسه ده ، زمانی اعتبار یله
پک بویوک اهمیتی و خدمتی اولمشدی .

عالی پاشادن صوکره موقع اقتداره کنن محمود ندیم پاشا ایشی آرتینجه
کال ، جدی و فعلی بر مجادله ایله خلق ارشاده لزوم کوره رک ، صدراعظمک
سقوطندن ایکی اول استانبولده (عبرت) غمزه سنی تأسیس ایتدی .

(عبرت) ده رفقای مساعیسی یکی عثمانیلر جمعیتک ایلك مؤسسسی نوری بکله نوری بکک چو جو قلقدن بری ارقادشی و کالک آوروپاده ده رفیقی بولونان - وبالآخره پاشا اولان - رشاد بک ، ابوالضیا توفیق بک و کال بکک - سنا کندیسندن کوچوک - اووهی دایسی ماهر بکدی .

لوندرده و جنورهده انتشار ایتمش اولان (حریت) غزته سنک نسیخلری (عبرت) جریده سنک یاننده سونوک قالیر . کالک سحر بیانی هر کسی تسخیر ایتشدی . صدراعظم بیله بر قاچ کون شاشیردی . نامق کال کرسی ارشادینی اوروپانک اقصای غربندن کندی وطنک کوبکنه و پایتختنه نقل ایتشدی . هان هر مقاله سی افکار عمومیده شدتلی بر جریان حصوله کتیر بیوردی . یازیلرینک کوزلکنی تقدیر و معناسنی تفهم ایده مین عوام بیله بوعوموی جریان قایلیمشدی . ملت هنوز تیار ایتمه مش بر مقصد ، مجهول بر هدفه قوشویوردی . بش سنه دن بری دوام ایدن بو حرکت فکریه نیک بش سنه صوکره متردد ، اتوز سکر سنه صوکره تام بر مشروطیتده واللی ایکی سنه صوکره ده جمهوریتده قرار قیلاجنی عجا اوزمان بو بویوک تحریکلرک خاطرینه کلیرمی ایدی ؟ ..

محمود ندیم تهلکینی ادراک ایتکده کیکیمیه رک (عبرت) ک ارکان تحریری برر ماموریتله استانبولدن تبعید ایتدی . کالک نصیینه کلیولی سنجاغی متصرفنی دوشمشدی . اورادنده (ب . م) یعنی (باش محرر) انضامیه منتظماً (عبرت) یازمشد . کلیولیدن کوندردیکی مقاله له استانبولده یازدقلرینک آراستده همان هیچ فرق کوروله مز . بلکه داها شدت ایدر .

قودوز خسته لغنک کلیولی و جوارنده اشتداد و تعممی مناسبتیه گو - بکلری ، آرکک و دیشیلرینی تفریق ایده رک ، آیری مجلله سوردیکی ایچون ، کالی عزل ایتدیلر . محمود ندیم داها اول سقوط ایتشدی . کال بو عزلی جانه منت بیله رک ، استانبوله کلدی . و ذاتاً فاصله ویرمه مش اولدینی نشریاتیه مجاهدهده دوام ایتدی .

ضیا پاشا ایله استانبولده بالطبع کوروشیورلردی . ینه شهزاده یوسف عزالدین افندی مرحومدن ایشیتیمشدم :

سلطان عزیزک بویوک اوغانی ادیبلرک ایکیمی ده زیارت ایدر مش . وضیا پاشا سرای اصول تشریفاتنه فوق العاده رعایت و شهزاده یه مراسم مرعیه دائره سنده حرمت ایدر کن ، کال بک حرکات و معاملاتنده بر آز لابلالی ایتمش .

ضیا پاشانک اوروپادن عودتنی متعاقب اتخاذ ایتدیکی مسلك ، محترزانه وحق اقبالجویانه ایدی . محمود ندیم پاشا ایله مناسبت قدیمه یی تجدید و صدر اسبقک ادبار و مفاد ملرنده بیله خلوصکارانه عبودیتنامه لرله تشدید ایتسه سی و سلطان عزیزه صیق صیق ویردیکی نشیده لردن بر قسمنی ینه سلطان عزیزک او احر سلطنته قریب سنه لرده نشر ایتدیکی (خرابات) ه درج ایله سی بونی کوسسترر . نامق کال ایسه هر کون براز داها ترید تجالاه بلاجولق ایدیوردی . [وطن - یا خود - سلستره] او بونی ، عبدالعزیزک ذاتاً مهنای افلاق اولان خشم و غضبنی فورانه کتیردی . و کالک (مطابته) همت ! ..) اولان بر قاچ رفیقیه رلکده نفی و حبس ایدله لرینی پادشاه امر ایتدی . او وقت ، صدراعظم ساقیزلی اسعد پاشا ایدی . دیر لرک ؛ صدر اعظم ، محاکمه سز حبس و نیک تنظیمات قانونیه ممنوع اولدینی

عرض ایله ، صادر اولان اراده نك حكمنی انفاذ ایتمه مك ایستدیکی ایچون پادشاهدن برقاچ طوقات یمشدر . واقعا اسلافك صیق صیق وکیللرینی اعدام ایتمه سنه نسبتله ، سیلله [۶] ، طوقات اهون قالیرسه ده ، عبدالعزیزك بو حرکتی تنظیمات ایله واقع اولان تحولك هنوز تمامیت واستقرار کسب ایتمه مش اولدیغنی کوسترر : کالی ماغوسه یه کوندردیلم . و اوصیتمه یووا- سنده او توز سکز آی برزندانه طیقارق ، جسمنی ، روحنی اشکنجه لرله تولدورمك ایستدیلم .

ایکی دوست آردسنده کی ایلك معارضه قلمیه ، (خرابات) ك برنجی جلدی انتشار ایتدکن صو کره ، کلاک تعرضیله باشلار . ماغوسه زنداننده اینه کچن بو کتاب ، او بویوک محبوسی فوق العاده اغضاب ایتدی . حدثنه اوچ سبب کوستریله بیلمر :

برنجیمی (خرابات) ك سراپا وادی قدیمده کی اشعاری احتوا ایددرک ، عاداتا ادبیاتده ارتجاع وجوده کتیره جک بر ماهیتده اولماسیدرز . خالبوکه کمال ، طرز قدیمك شدتله دشمنی ایدی . بو خصوصتله ، نفعیدن نابییه قادار ، او طرزك صنادیدینی یقمغه قرار ویرمشدی . (عرفان پاشا مکتوبی) بو دیگر مکتوب و مقاله لری هپ بو مقصدله یازلدی . رجائی زاده استاد اگر مه ینه ماغوسه زندانندن یازلمش بر مکتوبنی کورمشدم . کمال بك بو مکتوبنده نفعینك او کونلرده بر کره دهها دیوانی او قومش اولدیغندن بحث ایدرهك ، فوق العاده بولدیغنی بو وقت نفعینك علیهنده بولوماسنه سبب ، طرز قدیمی یقمقی ایچون قدمای شجرایی ده ویرمك لزومی

[۶] فارسی (سیلی) ایسه ده . لسانعزده تلفظ ایدلدیکی کبی یازرق اولی کورولدی .

بولوندیغنی سولیدوردی . (اوراق پریشان) مؤلفی ایچون غایه ، علی الاطلاق ادبیاتدن زیاده ، ادبیاتك تجدیدی ایدی . فیکرینه تابع اولدیغنی زمانلر بویله . فقط حسنه مجلوب اولونجه ، فضولی یه ، ندیمه قصیده خوان اولمقدن ؛ سلیمان قانونی دورینك غریبن دوغان قمری باقی ، شرقدن طلوع ایدن کونشی فضولی بولوندیغنی سولیدمکن منع نفس ایده مزدی . کلاک (ایده آل) ی ادبیاتدن زیاده وطنك سلامتی ایله وطنداشلك حریتی ایدی . بو اوغورده تاریخی بیله رك ، و یا خود کندی عشق و هوسیه سو- روکلنه رك ، آدانارق تحریف ایتدی . کلاک تصویر ایتدیکی بر (جلال- الدین خوارزمشاهی) ی تاریخ طانیماز . اونك نظرنده کوزلده ، آبی ده ، حقیقت ده وطنك دوننده در .

ایکنجی سبب ، ضیا پاشانك سلطان عزیزه صو کره دن ویردیکی قصیده لرله ، داها اول دیگر رجال دولته اولان قصائدینی خراباته درج ایتمه سی در . بونی (تخریب خرابات) نده صراحة سولیک درجه سنه قادر حدت و جرأت کوستریور .

اوچونجیسی ، (خرابات) ه نامق کلاک هیچ سه و مدیکی نورس افندیمن منتخب پارچالر آلمشکن ، کندیسندن ، اشرف پاشادن ، اکرم بکدن برشی درج ایدلمه سی در . واقعا (تخریب) و (تعقیب) نده کندی آثارینی موضوع بحث ایتمورسه ده ، اشرف و اکرم ایچون صاحب خراباته جیدی سرزنش لرده بولونویور .

کمال بکک اضعب آثاری ، (خرابات) ك ایکی جلدینی مؤاخذه یه منحصر اولان (تخریب) و (تعقیب) یدر . محبوسینك ویردیکی عصیتله حیاتده طامیش اولدیغنی آداملر ك اگ بو بو گلرندن برینك ، برانکی غریبت

و مجاهده آرقاداشك سكوت لاقيديسى كالك موازنه سنى ، منطق و شعورى
تئزله اوغرا ديبوردى . ايسته بو حاللار او ايكي تنقيدنامه نك اسباب تحريرى
اولمىشدر . كشه نشر ايدلمه سويدى !...

بو صحيفه لرده ايلك انتشار ايدن مقاله ده دنيلىديكي كچي ، ضيا پاشا
(تخریب خرابات) ه مقابل بر اثيرiazمق ايسته مش و تمش دورت بيت قادار
بر جواب منظوم وجوده كتير مش اييه ده ، اتمام وارسال ايتمكدن صرف نظر
ايتمىشدر . كالك ، كرك داها اول بالواسطه اولان اعتراضاته ، كرك
(تخریب) و (تعقيب خرابات) ه ياللكز سكوت وبالطبع تأسفله مقابله ايتدى .
بوسكوت ماغوسه محبوسنى برقات داها چيلديرتيوردى . بو كونه قادار
انتشار ايتمه مش اولان بر مکتوبنى استاد اكرمك - مخدومى ارجمتد بك
افندينك لطف مساعده سيله تدقيق ايتديكم - اوراقى آراسنده كوردم .
مكتوبك كيمه خطاب ايتديكنى محقق صورتده بيلميورم . منظورم اولان
نسخه عجمى بريازى ايله استساح ايدلمش بر صورت ايدى [۱] . اصلنى
كال بكك مرسل الهينه ، صورتى ده بر اى معلومات اكرم بكة كوندرمش
اولديغنى ظن ايديبورم . بو مکتوب بك مهم برويقه تاريخيه در . بر كله سنى
دكيشدير مكسزبن عيناً نشر ايتمك ايسترم . بنم المده كى كاغذك محتوياتى
شودر :

كال بك افندى طرفندره جامع خرابات اولان ضيا بك افندى به
كوندر بويكى مکتوبك صورتدور .

[۱] بو مکتوبنى كال بكك ويسى پاشا زاده زين العابدين رشيد بكة كوندرمش
اولديغنى ساي پاشا زاده سزايى بك افندى استاد من مقاله نك انتشارندن صوكره
سويلايلر .

خراباته متعلق ابراز ويا ارسال اولنق اوزره كوندرديكم اوراقه دائر شايح
اولان بعض روايات اوزرينه جامع خرابات اولان سرفراز اذبا بك افندى كويا
كاغذك طوغرىدن طوغرى به كندينه كوندرلمديكنه منكسر و نشر اولنه بيله چكى
مطالعه سندن طولايى بعض فكرلره ذاهب اولمىشدر . سزه طوغرى سنى سويلايم .
وقتيه شريك حركت و حيم اولان بردانك بن ماغوسه ده بولنديغ حالده برسلامنه
بيله نائل اولمديغمه زياده سيلاه كوكل قيرلدى . آنكچون طوغرىدن طوغرى به
كنديلرينه مکتوب يازمدم . فقط خرابات ملكم زده بر دارالفنون ادب تشكىلنه
چالیشان بيكي عثمانيلرك مبنای تشبثاته قارشى عادتاً بر ميخانه ياقم حكمنده اولد .
يغندن ماله اداً عقلاً اخلاقاً انسانیه اوليه بر طاقم ترهاتى جامع بر منتخبات ترتيبى
جمع كالات اولان جامع خراباته لايق كورمديكم اچون ملاحظه مى يازمق ايستدم .
كنديلرندن مأموم بر جواب يازمق ايدى . بيله هم بچون مقابله يرينه تلاش بيور .
مشدر . فرانسه تاريخلرنده البته منظورلرى اولمىشدر كه مشهور روبرسپير آرقداشلرندن
قامليل ده مولنه غزنه سندن طولايى وقوع بولان اتهاماتندن تخييص اچون (نشر ياتى
باقلى) دنجه قامليل ده مولان (ياقم جواب دكلدر) ديمىشدر . او قبيلدن اوله رق
بنده كزده (منكسر اولمق جواب ويرمك دكلدر) ديه بياورم . بنده كز بك
افندينك شخصنه طوقونور برشى سويلايم . ياللكز آره صره كنديلرينه ده بزم
مسلك ادبك مناسبتسز ليكنه نمونه كوستردم . جواب يازسونلرده قامليرينك شاننه
دوشرسه بنده كزى تحقير ايتسونلر . مسئله بر بچمندن عبارتدر . مکتوبى افكار
عموميه نك محاكه سنه عرض ايتمك نيتيه يازمش اولسديم او حالده دكل باصيه بيله چك
بر صورتده يازاردم . آره به سزى واسطه ايتك ايسه بنده كزجه او قدر بويوك
بر تهمت دكلدر صانيرم . چونكه مکتوبى طوغرىدن طوغرى به كنديلرينه تقديم
ايتمش اولسه مينه صورتى سزك قدر سويديكم وسزك درجه كزده ادبياته صراقل
كورديكم ارباب استعداده كوندرمكه مجبور ايدم . برده كويا نورس بنم اكا متعلق
سوزلرمى غرضه حمل ايدر و جامع خرابات دخى اوفكره مائل كورنورلر ايتمش .
بنم نورسله نه مناسبتيم وار كه اكا غرضم اولسون . اكر شاعركى ايسه بن اوللا
بوياشده ديوانى طويلاسم نورس ديواننك ايكي مثلى تجاوزه ايدر كن شاعركله
مفتخر دكل . ثانياً وادى قد عده شعر سويلايمك ايتستينجه هيچ اولازسه نورسندن
كزى قالميه چغنى سزده بيليرسكز ضيا بك افنديده بيلير . و بيله مع حماقه نورسده

اعتراف ایدر . خراباته دخولن محرومیتی نوره مدار غرض عد ایدر لرسه بن ذاتاً شمیدی به قدر اون بش یگرمی قدر لزوم اوزرینه باصلمش موزون آنا- رمدن بشقه هیچ بر شعری نشر ایتدم . نشر ایتس اولسه مده ماغوسه ده ایکن خراباته داخل اوله مزدم یا . مع مافیه شاعر لیکله اشتهاره اعتنام یوق . بونی سزده بیلیر سکنز بک افندیده بیلیر . کندیلرینی الک اول بره مضان کونی که یتمش آلتی سنه سی ایدی مناسترلی نائی و فاقله بایزید جامهنده کوردم . بنده اوزمان اون سکنز اون طفوز یاشمده ایدم [۱] . نائی کندیلرینه بر غزلی عرض ایتدی . ایچنده

جمال دلبره خط سهدر غازه پرتو
فروغ ماهه باعث تیرکی رنک شبدر هب

بیتی فوق العاده بکندیلر . وبکا بک مکمل بر شاعر اوله جغعی تبشیر ایتدیلر . سزکلده ابتدای الفت شعر و طرز عتیقه انشایه صراق سبیلله ایدی . حتی خیالی واسطه سیله نوره کوندر دیکم بر قاق غزلدن بومبارک

ظهور رنک کثرت پرتو مهر خدادندر
تلون هیئت اشیاده تأثیر ضیادندر

مطلعنده اولان بر اثر ناچیزانه مک تنظیرینه الک کوزل بیتلرینی احما ایده جک قدر بر حیرتله چالشیدی . ظنجه اکاده موفق اوله ایدی . دیوانی الیه طور یور . شونی آکلامق ایسترم که بزم مبادی نشأتده شعر اشتهاری آنامک بانامک ویردیکی اسمی اونوندر مرشدیده مخلم اولان نامق اسم مقامنه قائم اولمشدی [۲] . حال بویه ایکن بحمدالله چالیشه چالیشه اونوتدر دق . پدر مزدن آلدیغوز کمال نامنی برادیب برده صاحب نشریات مضره علاوه لر بیه دولت وملتک لساننده تجدید ایتدیردک . شعر ایله اشتهار قصدنده اولیدم اومسلاک بکا تا یگرمی یاشنده ایکن

[۱] ۷۶ تاریخنده کمال بک یگرمی بر یاشنده ایدی .

[۲] کمال ، شعر ایله توغله باشلا دینی زمان اوکا (نامق) خلصتی ویرن (اشرف) یاشادر . (نامق کمال) آدلی مطبوع کتبخانه بوکا دائر تفصیلات وار . واقعا کمال بر آرائی (نامق) ی اولونوردی سه ده فقط بالاخره بنه اسمنه علاوه ایتدی .

آچیلیمش ایدی . فقط بحمدالله نفعینک خیالات باطله سنه تقلیداً وزنلی قافیله اویچ بش صحیفه یازی یازمق ایچون سکنز سنه ابدال صنفنه لاحق اوله جق ویاخود علی رضا پاشانک مشهور عالم اولان بر غزلی چاله جق وحتی کندی دیوانه درج ایدد- جک قدر مجنون اولدیغمدن عصرک افکار ترقیسنی بر درجه به قدر آکلام [۱] . خرابانه «نعوذبالله» داخل اولدم . لیکن خرابات جامعک حمیت وحریت اوغورینه اتعاب افکار ایدرک ترتیب ایلدیکی مقالاتی امضام آکتنده نشر ایلدم [۲] . نوری چون قصصانهیم . سائر آثارمدن قطع نظر جامع خرابانک بن حریتدن چکلدکن صکره نشر ایده جک قدر بکندیکی

عالی بودولتی سکا محتاج کوستروب
اقبال ومسند کده بقادن امید کس

بیلیم ندر لزومی وجود خبیثکک

دنیا بی بونیوز کمی طوتار هی او کوز ترس [۳]

TÜVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E.1108

قطعه سنه مقابل او قرضی قابل مسخره دیوانچه ده [۴] بر اثری وار ایسه بک افندی افاده و اشارت بیورسونلر . مشارالیه حضرتلری حق [۵] و نوره مجنونلرینی خراباته داخل ایتک و کندیلرینک مهمل اولدینی ایچون فوق العاده عد ایتدکاری

[۱] نورسک دیواننده مندرج ،

دور لعلکده باش اکم بادء کافامه بن

مصراعیه باشلایان غزلدر . بوغزلک نوره عائد اولدیغنی از جمله مقطعی ده کوسترر . چونکه (رضا) مخلصنه اضافه ایدیلجه ربط بوزولویور .

[۲] لوندردده کی (حریت) غزته سنک (کمال) امضاسیله منتشر نسخه لری .

[۳] قدمانک ظننه کوره دنیا بر او کوزک بونیوزنده دورورمیش . بومصراع نزاهته مغایر اولمقله برابر ، بک شایع وکنج تورکلرک تاریخنه داخل بولوندیغندن بالضروره وخطابنک روخندن استعقای قصور ایله نقل ایلدی .

[۴] نورسک یوسف کامل پاشا طرفین مصارف طبعیه سی احسان ایله طبع اولونان دیوانی قیرمز بر جلدله انشای ایتشدی .

[۵] اسماعیل پاشا زاده حق بک که دیوانی بروسه لی اشرف بک طرفیندن ۱۳۹۲ تاریخ مجریسنده مطبعه ولایتده طبع ایتشدی .

ویا خود او ته به بری به خلوص ایچون یازدقلری قصیده لری نمونه شعر اولوق اوزره
خلقه توصیه ایستدکلری بر اثره درج الیک ویاخود سائی پاشانک تقریض معنوها.
نه سنی [۱] اثرلرینه فاتحه فتوح عدا تمک کی مناسب سز لکار له بند کزه طوقو ندیلر.
چونکه ماغوسه بی کوردکاری جهته بوراده (یر یوزینه چیمش) بر مزاره
دیری دیری کوملش بر آدم بولندیغی و بناء علیه او یله خراباته کیرما مکدن ویا
کندی ستایشلرینه مظهر اوله مامقدن مایوس اولیه جغمی لایقوله بیلرلر . یانکز
مؤسس حریت اولدقلری حالده ملته حقیقت یرینه خیالات ایله اوغراشغنی توصیه
ایتدیلرده کمال آنک ایچون شکسپیرک . ولیرک (فانتوملری) کی بولندیغی مزار
فنادن چیتارق خیالات ایله اشتغالک موافق حق اولدیغی (خیالات) کسوه سنده ،
بر ارقداشنه ایشتدرمکه مجبور اولدی . ققام براز بیوجکدز . فطع برکتخانه
استیعاب ایده من . یا عده کتام یوق . بونکله برابر ادبیاتمک حاله و حقیقت
ادبیاته دائر یقینه بر اثر نشر ایده حکم . خرابات مؤاخذه سنه طالب اولانلر بو
اثرمدن ده ا زیاده ممنون اولورلر . ایچنده کندیلرینه متعلق برشی اولدیغی ایچون
بک افندیده ایستدکلری کی مؤاخذه ورده مقتدر بولورلر صانیرم . ینه بشقه
طرفلردن آلدیغ روایاته کوره « ضاغ اولانلر دائر برشی سویله بیلمدیکی حالده
بو قدر مؤاخذاته اوغراشلس اگر سویلنلش اولسه ده ا زیاده منازعاتی دعوت
ایده حکندن » بحث اولنیورمش . الحمدلله بنده کز حالا صاعم . مؤاخذه یه جسارت
ایندنه بشقه سی دکدر . حکمة رفاقة انسانیه آره یه قارشمش اولان بر قایچ لقردی بی
بر طرفه براقلم . بن بوراده بولندیغ حالده صحیحاً ادبیات نه دیمک اولدیغنی نظماً

[۱] سائی پاشانک (خرابات) دمکی تقریضی هیچده معنوهانه دکل در .
حفیدی آیه الله بکله کمال بک آره سنده بومکتوبک یازدیغی زماندن دو قوزاون سنه
اول کچن بر حاذیه اوزرینه کمال بک آیه الله بک خصوصت ایتمش و انفعالی آیه الله
بک شخصه حصر ایتمک و بیری صحیح و عذبی سائی پاشانک قادر تمسبل
ایلمدی . فقط عبدالحمیدک اولانلر حواسنده ، حکمة جنات ریشی اولان صحیح
پاشانک (مرضی عالی) به علناً مخالفتله کمال بکی تیری ایتمیرمه بی و یوزدن بر
مدتته منکوبته دوچار اولاسی خاطرته سی ادب اعظمک فائنه قادر وجداننده
بو یولک بر عذاب اولارق قالمشدر . ناسک بکانه عذاب . بوماجرای ایلریده (ایکی
دشمن) ضرر و حاسه سیله ایضاً ایده حکم .

و نثراً بر مباحثه ایله خلفه بیلدیرمکه حاضر . احتمالکله غرورمه حمل ایدرسکن .
مع مافیله بویابده مشارالیه دن دخی قورقم . مقدمه و قصائد معهوده نشر اولنمیش
اولسه یدی هیچ بروقت کندیلرله بویله بر بجه جسارت ایده مندم . شمیدی یک
زیاده جرأت حاصل ایتم . خراباتک اعلانندن اول حضرت حسانک دیوانی یدی
غروش فیأله نسا کوجی عجم و بیلیم نه اغانک دکاننده صاندیغی هر غزته ده اعلان
اولنوب طوررکن او یله نعت نویده ،

خلقت مبراً عن کل عیب
کائنک خلقت کا تشاء [۱]

بیاتی کی صحیحاً اعانه روح القدسه محتاج آثاری براقه رق بزله نورسک که یا بیت الله
دارالاصنام ایتمش کی

نقش اولندی کعبه یه کویا بلالک صورتی

یولنده ترهانی نمونه بلاغت کویسترن ویزیدی تکفیر ایچون ابن کمالک فتوا سنه یننه
اتخاذ ایلدیکی ،

شربنا علی دین المسیح بن صرم

مصراعنی حاری قصیده یه حتی حریرینک مقامنده [۲] ایراد ایلدیکی (ولو قبل
مبکا مابکیت ...) قطعه مشهوره سنی اسناد ایده جک قدر تفاعل حالنده بولنان
یرذاته السنه ثلثة اسلامیه نک اشعارینی تمیزه قالفبشقه و خصوصیه

شعر اولمش ایکن بن ایتم احیا

یولنده طفره فروشلق ایتمک - ولو که بعض متویات مخصوصه دن نشأت ایتمش
اولسون - تصلفدر . بومکتوبی فطانت فوق العاده و خدمات ستابقه [۳] رعایه
حرمت مخصوصه مک شفاهاً تلیغیله برابر کندیلرینه دخی کویستره یاورسکن . یالکز

شوراسنی علاوه بیوریکر که بن ملتکم انسانیت و اسلامینی میدانه چقاره فقه نه قدر
خواهشکار ایسم . او اسلامیت و انسانیتک مدتی اولان ناطقت ویا بشقه امیر

[۱] هر عیدین بری اولدوق یازادلک . صانکه سن نصل ایستدکسه او یله
خلق اولوندیک .

[۲] ماخذ من اولان صورت ، کال نک خط دستنیه استنساخ ایلمه من

اولدیقتن اصلی (حریرینک مقامنده) شکلنده اولوق ایجاب ایلدی .

[۳] بوراده بر بوجوق سانسیرر قادر برر آچقدور .

ایستنیلیز ایسه عقل وادبه دخی او قدر خدمت ایتمک ایسترم . بو یولده فدای نفسی اختیار ایدرم . کمال ماغوسه نك وخامت هواسنی ویا خود توقیف عسکر نك نتایجی دوشونوبوده اوصلا نغفه ویا کندینی اوصلو کوسترمکه قالیشور مخلوقاتدن دکدر . رؤیا کورمکنه ویا خود رؤیا یازمقدمه لوندره ده کی سرای باغچه لریله ماغوسه زندانلری بیننده بر فرق کوره میورم . اگر بک اغندی کبی بنده کزده ادبیات عتیقه طرفداری اولسه م نفعینک

بن اولورسه م دخی اشفته اولور خلق جهان
حسن تعبیر و بیان چمن خاکدن
بینته بر نظیره پیدا ایتمک ایچون

ادبیات ایله حریته جان ویرسه مده
بشقه بر ناهق شیدا یتشیر خاکدن [۱]

دیه بیلوردم . نه چاره که نم اعتقاد بجه یازی یازمق بو یولاری قبول ایتمور . باقی اوله سن همیشه باقی . م

بو (خرابات) مسئله سی ایکی بویوک ادیمزک حیات مناسباتنده باشلیجه سراجلدن اولدینی ایچون بو قدار تفصیل و مسرودا تمزی تاریخ ادبیاتمزه جه مهم اوراق ایله توشیق ایتمک ایستدک . مع مافیله شو اختلاف ده ایکی قلبی بری برندن آیرامادی . عبدالعزیزک خلغنی متعاقب برلشدکلری کون ایله ، اوندن اون سنه اول اوروپا په کیتدکلری زمان آره سننده محبت و صمیمیتجه تناقص دکل ، تراید واردی . مشترک مجاهده نك صوک صفحه سنی که جک مقاله ده ایضاح ایده جکر .

[۱] کمال اسمنه بالاخره علاوه ایملش اولان نامی مخلصنی اونون دوروش اولدینی بر ایکی صحیفه یوقاریده مفتخرانه ادعا ایندن شاعر بوراده ینه او مخلصله اعلان هویت ایدیور . حقیقتده زمان کجکجه (ناهق) له (کمال) اسملری بری برندن آیرلایه حق صورتده نك برکله شکننده پاشایا جقدر .

سلطان عزیزک خلغنه قادر ضیا پاشا استانبولده منکوب و ناهق کمال
یک ماغوسه ده محبوس قالدی . ضیا پاشانک عقل و علمندن او قحط رجال
دورنده استفاده ایدله مسنی دشمنلرندن باشقه هر کس تأسفله تالی ایدیوردی .
ناهق کمال یک مشهور اولان قصیده بینظیرنده کی ،

دکدر شیر در زنجیره تهمت بجز اقدای
فلکده بخت اوتانسین بی نصیب ارباب همندن
ضیا دور ایسه اوج رفعتندن اضطراب ایدر
حجاب ایسین طبیعت یرده قالمش قابلیتندن

TÜRK
Kütüphanesi Arşivi
No 2E1108

یبتلری ضیا پاشانک منکوبیتنه و ملتک بویوزدن اولان محرومیتنه تله فخر و اندر .
پادشاهک غیظ و خصومتی ضیا پاشانک التجاسی و نیاز یله زائل اولمادینی
حالده ، ناهق کمالک قلوب عامه ده احراز ایتمش اولدینی محبت هر کون
براز ده آر تدرجه ، اشتداد ایدیوردی . کنج ، دینیج پادشاهک وجودی
نه وقت اور تادن قالقاجق ؟ .. ماغوسه محبوس بر نجات قریب دن امیدوار
دکل کن ، استانبول منکوبی وقعه خلغک تحرت ایتمک اوزره اولدیفندن
هم خبردار ، هم مسئله ده فعلاً مدخلدار ایدی : خلغک ارکانندن مدحت
پاشا ضیا پاشا واسطه سیله و ضیا پاشاده او وقت ولی عهد بولونان سلطان
صراذک طبیعی دوقتور قابلیونی توسط ایدرک ، تصورات و مقررات
واقعهدن پادشاه مستقبلی خبردار ایدیوردی [۱] .

هیچ شبهه یوقدر که عبدالعزیزک توالی سنیاتندن زیاده ، کندی
ادبار و منکوبیتک تمامدینی ضیا پاشایی اسکی افتدیسنک علینه سوق

[۱] (حسن انزلت) ، مؤلفی سلیمان پاشا ، صحیفه ۲۱

ایتمشدی . سلطان عزیزک یوم خلی ، ۱۸۷۶ مایسنک او توزینه مضاف
۱۲۹۳ سنه هجریه سی جامدی الاولاسنک یدنجی صالی کونیدر . حالبو که ضیا
پاشا - دیوانندن آکلا شیلدیغنه کوره - ۱۲۹۱ سنه سنه قادار پادشاهه عجمانه
قصیده لر ، تاریخلر تقدیم ایله نسبت سابقه یی اعاده یه جالیشیوردی . بو
تاریخده ایسه عبدالعزیز ، چیلغینجه افعالیله خلع ایلمکه بیک کره کسب
استحقاق ایتمشدی .

سلطان مراده بیعت ایچون علی الصباح باب سرعسکری یه شتاب
ایدن ارکان حکومتله رجال آراسنده ضیا پاشانک اسمنی ده غزته لر شو
صورتله تصنیف وقید ایدیورلر :

صدر اعظم محمد رشدی پاشا ، شیخ الاسلام خیرالله افندی ، سرعسکر حسین
عونی پاشا ، مدحت پاشا ، ضیا بک ، اودیان افندی ، آکاه افندی ، نظیف
پاشا وسائر بعض ذوات کرام ... [۱]

عینی غزته نك عینی صحیفه سننده شو سطرلرده محرردر :

... شو کتو (سلطان مرادخان خامس) حضرتلری هنوز باب سرعسکریده
ایکن بیعت اولوندیغنی متعاقب عطوفتو ضیا بک افندی حضرتلری مابین هایون
باش کتابتنه وعطوفتو سعید بک افندی حضرتلری سرقر نالق خدمت مفتخره سنه
نصب و پولتیقه تمثیله منق و محبوس بولنانلری عفو بیوردقلری و خزینه هایونده
موجود تخمیناً او توز میلیون عثمانلی لیراسنک خزینه جلیله یه ویریه جکنی بیان
ایتمشدر ...

(او توز میلیون) ماصالنک نه قادار طوع و نود اولدیغنی بو کون بلکه
هیچ کیمسه بیلمز . معلوم و محقق اولان برشی وارسه ، اوده عبدالعزیز
سقوط ایدرکن جزیه جلیله سی طامع طاقیر تمیزینه ماصدق بر محشر مضایقه

[۱] (صباح) غزته سی ، عدد ۸۳ ، چهارشنبه ۲۹ مایس ۱۸۷۶

ایدی . بو مضایقه - سلطان مراد و عبدالحمید دورلرینک صو کنه قادار
دوام ایندی .

بولتیقه تمثیله منق و محبوس بولنانلر و وطنلرینه عودت ایده جکلردی .
فقط (عطوفتو ضیا بک افندی حضرتلرینک مابین هایون باش کتابتنه
نصبی) تاخر ایتمشدی . بر کون صو کره کی غزته لر ، سابق تجارت ناظری
سعدالله بک [۱] بو مأموریتنه تعیین ایلمش اولدیغنی (توجهات رسمیه)
ستوننده اعلان ایتمدیله . سعید بک سرقر نالق دخی اجرا ایلمیه رک ، یرینه
خزینه هایون کتخداسی ادهم افندی کتیرلمشدی .

ضیا پاشایه نه صدر اعظم مترجم محمد رشدی پاشانک امنیت و محبتی
واردی ، نه مدحت پاشانک . خاقان مخلوعک اوائل جلو سننده ندیم و مقرنی
ایکن ، عالی وفؤاد پاشاره قارشی اتخاذ ایتمدیکی مسلك ، احتمال که ،
بو امنیت سزلکی تولید ایتمشدی . بوندن باشقه ، ضیا پاشا ، صدر سابق
و منکوب محمود ندیم پاشایه ده منسوب ایدی . برده مدحت و سامان
پاشالردن ماعدا ارکان خلعدن هیچ برینک مشروطیت اداره حقنده فکر
مخصوصی و صدر اعظمیله سرعسکرک ایسه استبدادی نفسلرینه تملیک
ایتمکدن باشقه امللری یوقدی که ضیا پاشا کی بر سردار احراری مقر بین
پادشاهی صیره سننده بولوندورمقدن تحصیل ایده جک فائده نك تقدیر ایلمش
اولدیغنی کویستره جک بر نصب و انتخاب واقع اولسون . ایلمیده بو مسئله یه
تکرار کله جکن .

جلوسک بشنجی کونی ضیا پاشا معارف مستشارلغنه تعیین ایلدی .
(خزینه اوراق) ده کی سبجل رسمینده اراده سنیه قیدی شو در :

[۱] ویا ده سفر ایکن ارجمال ایسن سعدالله پاشا در .

آچقده بولنان معارف مستشارلغنه سعادتلو ضیا بك افندی حضرتلرینك
اجرای مأموریتی و مشارالیه اون بش بیک غروش معاش تخصیصی
بورادنهك تاریخی ۱۱ جمادی الاولی ۱۲۹۳ در: سلطان عبدالعزیزك
اتجار ایتدیگی کون! ...

ضیا پاشا معارف مستشارلغنده آلتی آی قالدی. نظارتك مصالح
عادیه سندن زیاده، قانون اساسی لایحه سنك تنظیمی و دیگر رسمی و غیر
رسمی امور سیاسییه ایله اشتغال ایدیوردی. معارف مستشارلغندن صورت
انفکاکیه استانبولدن سبب و طرز تبعاعدینی کله جك مقاله ده بیان ایده.
جکمزدن، بز بوراده (ایکی دوست) ك صوگ مجاهده مشترک سنی
ایضاح ایده جکز.

سلطان مرادك یوم جلوسنده اعلان اولونان عفو عمومی، بولنیقه

خرمیتده منفی رجبوسلمی عالم حریته اعاده ایدرکن، تهمتی، وطنی پادشاهدن
داها چوق سه و مه سندن عبارت اولان نامق کمال ده منفاسندن، زنداندن؛

نه افسونلار ایتمسك آه ای دیرار صریت! ..

امیر عشقك اولور کریم قورقولور امارتده .

دمدمه سیله عودت ایتدی. (صبح) غزته سنك ۱۵ حزیران ۱۸۷۶

تاریخی نسخته سنك ایلك ستوننده شو اوج سطر او قونوز .

— ادیب مشهور کمال بک، حضور حضرت پادشاهی به جیقق اوزره،
دون مابین هایونه کیتدیگی ایشیدلمشدر .

یکی پادشاهك اسکی دوستیله نهلردن بحث اتمش اولدیغی بیلمیورز .

سلطان مرادك خسته لی نه درجه به کیشدی؟ .. بوده غیر معلوم ... ویا
حالا مکوم .

سلطان مرادك خلغنی متعاقب، سلطان عبدالحمید ثانی به انتخاب و عرض
اولونان باش کاتبلر آراسنده نامق کمال بک ده بولوندیغی محققدر. و سوق
ودالت ایدن ده مدحت پاشادر. فقط پادشاه، آنشته سی محمود جلال الدین
پاشانك توصیه اتمش اولدیغی تجارت و زراعت مجلسی اعضاسندن سعید
بکی ترجیح و نصب ایتدی. بوسعید بک عبدالحمید و مشروطیت دورلرنده
دوقوز دفعه احراز صدارت ایدن سعید پاشادر. سلطان مراد زماننده
تجارت ناظری اولان داماد محمود پاشا ایله برکونده سرایه کلیوردی.
محمود پاشا مابین مشیرلیکنه تعیین اولونمشدی. سعید پاشا مطبوع خاطر ا-
تنده و کندی ترجمه حالی صیره سنده صورت مأموریتی شو صورتله
حکایه ایدیور:

... یوم جلوس هایونده خیرم اونیهرق ظهور ایدن باش کتابت مأموریتنك
سبب و سائق صحیحنی تعییننده متردد ایدم. بومأموریتده سعیدالله پاشا مرحومه
خلف اولدیغمدن او کون مشارالیه سعیدالله پاشا بکا، « ذات شاهانه به منسو بیتکز
نه زمانندیر؟ » دمسیله بو کوندندر جوانی ویرمشدم. صو کره لری طرف
شاهانه دن ده بالدفعات بیان بپورلمشدی که (باش کتابت ایچون اسامی عیدیه
عرض اولندی ایسه ده و سائط مختلفه ایله واقع اولان تحقیقاته منی ترجیح و انتخابکز
قریمهدن واقع اولمشدر ...

باش کتابته مأموریتنك سبب و سائق صحیحنی تعییننده سعید پاشا عجبا
ایچون تردد اتمش؟ .. هر کسك بیلدیگی بر شینی کیم اتمکده شخصی ایچون
نه فائده وار؟ .. (واقع اولان تحقیقات) دخی سلطان حمیدك دیدیگی کبی،
(وسائط مختلفه) ایله دکل، تک بز واسطه ایله دیر که اوده سعید پاشانی
هم توصیه، هم تزکیه ایدن داماد محمود پاشادر .

حریت فکریه و سیاسییه نك ایلك واک بو بوک قهرمانلردن اولان

ضیا پاشا سلطان مرادک ، نامق کال بک سلطان عبدالحمیدک باش کاتب لکلرندن تبعید ، داها دوغروسو او ایکی پادشاه ، بو ایکی حریت پروردن تجرید ایدلدی .

کال بک شورای دولت اعضالغنه تعیین اولونمشدی . (قانون اساسی) لایحه سنی تنظیمه مأمور قومیسو نه ده ضیا پاشا ایله بر لکده مأمور اولدی . (خرابات) ایله (تخریب خرابات) صاحب لری ، یولنده اون سنه دن بری بیک تورلوز حقی اختیار ایتدکلری مقصده ، ظاهراً اولسون ، واصل اولد . قلیبنی ظن ایدیور لردی . او تاریخه قادار (قانون اساسی) تعبیری قبول اولونماشدی . بو قومیسونک انقراض مساعیسندن یدمده ایکی قانون مسوده سی وارد : برینه (شرطنامه دولت) ، دیگرینه (قانون جدید) ترکیملری سرلوحه اتخا ایدلمش . برنجیسی غایت کوزل رقعده ایله و تبیض صورتنده محرر اولوب ، کنار واورته لرده مختلف یازیلرله متعدد تصحیح لر وار . ایکنجیسی همان همان تصحیح کورمه مش ، ضیا پاشانک یازیسنه بکزی بیوره بو قیمتدار وثیقه لری بکا ضیا پاشانک کریمه زاده سی مختار بک افندی لطفاً اهدا ایتدی لر . او دورک و جمهوریتیزک تاریخی تدوین ایدیلیر کن ، بومسوده لرده تدقیق اولونورسه زمانک نه قدر متردد وافکار ایله قعاتلرک نه قادار مخالف و ضد اولدینی کورولور . نامق کال بومبارزه ده ، یارقدیمی ایله بر لکده بولوندی . مانیاسی زاده رفیق بک مرحومدن ایشیتیمشدم : مشیر نامق پاشا ، فرط تعصبه ، مشروطیت اداره نک علیهنده بولونویور ؛ آغوبک ، بو خورک ، یورکینک بیت المال مسلیبی مراقبه ایتمه سی جائز اولما دینی ادعا ایدیور مش . بوکا قارشلی تور کوستمک ایستدین نامق کال بکی ضیا پاشا سوزسو بلکلرک منع ایدرک ، نامق پاشا به شرحوایی ویرر :

— پاشا !.. پاشا !.. بو کون (بیت المال مسلمین) یوقدر ؛ آنجق خزینة دولت وار . اکر دیدیکیز کبی بیت المال مسلمین اولسه یدی طوموزدن ، شرابدن رسم آلاق ، سزه بورادن هندیان سویلک ایچون آیده قرق بیک غروش ویرمزدی . نامق کال مدللیده منفی ایکن ، ییلدیز سرانی احمد مدحت افندی مرحومه (اس انقلاب) ادلی بر کتاب یازدی ر مشدی . بونده برفقره واردر که قانون اساسینک صرف اثر اجتهاد و احسان پادشاهی بولوندینی و حتی اووقته قادار حریتک طبقات بالاسنده اوچان کال بکک بیله پادشاهه (حقوق شاهانه لرینه دو قونولویور .) دییه عریضه لر ویرمش اولدینی ادعاسنی تضمن ایدر . سرایک بوندن مقصدی مدللی منفیسنک موقع و اعتبارینی خاق نظرنده تزیل ایتک ایدی . نامق کال بوکا شدتله مقابله ایتدی . او فقره ایله بومسئله لرده نه قادار جانسپارانه مجادله ایتمش اولدینی عیاناً کورولور . اک منور ظن اولونان دماغلر تردد ایچنده ، ضلال ایچنده ، ظلام ایچنده ایدیلر . قانون اساسی ملتجه اکتساب ایدلمش بر حقی اولمقدن زیاده ، پادشاه طرفدن لطفاً تصدق ایدلمش بر عاطفت شکلنده اعلان ایدلمک ایسته نیلیوردی . مدللی منفیلکنه نامزد ، سابق ماغوسه زندان بندینک هیچ بر خدمتی اولماسه بو همتی نامنی ملتک حافظه شکرانه حک ایتدیرمه که کفایت ایدر . او بو یوک آدم ، خائن و دساس بر پادشاه ایله ، مسلکی هنوز تعیین ایدمه مش متردد ، قارا کلقلرده آلرلیله آرائیر بر هیئت حکومته قارشلی ، اوچ دورت آرقاداشیله بر لکده ، اوغرا شوب دورویوردی . ارقاسنده اظفار عجمیه نامنی ویردیکمز او وقتکی ناک کور و ششاشقین هیولا واردی !..

سلطان عزیزک وچوب خلی تحقق ایتمشدی . فقط هیچ کیمسده

بونی سویلیکه جرأت ایده میوردی . اک اول مکاتب عسکریه ناظری
میرلوا سلیمان پاشا ، دارشورای عسکری رئیس مشیر ردیف پاشایه تحقق
ایدن بولزومک قابل استیفا اولدینی بیان و بو واسطه ایله سبر عسکر حسین
عونى پاشایى تأمین ایتدی [۱] . و بوندن صوکره معلوم اولان شکلده
خلع واجلاس واقع اولدی .

سلطان عزیزى خلع ایدنلر آراسنده مشروطیت ادارهیه طرفدار
اولانلر ، یالکز مدحت پاشا ایله سلیمان پاشا ایدیلر . صدر اعظم مترجم
رشدی پاشا ، هر تجدده مخالف و هر حرکت معارض اولدینی کبی ، حسین
عونى پاشاده ، خلی متعاقب ، خاقان سابقک استبداد و نفوذینی کندی
یدمطلقیتنده طومق ایچون ، مشروطیته تمایل کوسترمدی . سلیمان پاشا
دیورکه :

... اول کون [۲] ایدی که مدحت پاشا حضرتلری مشروطیت اداره و مسو-
لیت وکلای متعهد و معان قلعه آلدینی نطق هایون مسوده سنی بعض محرملرینه
بو مسئله ده الکز زیاده عرض فدا کاری ایله ذی علاقه کورینان سلیمان پاشایه سرایده
کوسترمدی [۳] . نه چاره که صدر وقت اولان محمد رشدی پاشا آقشام اولدقدن
صکره ، نیجه سنه لردن برو مألوفی اولدینی ذوق استبداده خلل کتیرمماک عزمیله ،
مسوده نك تحریف و تبدیلنه قیام ایتدی . واستبداد جلیده آندن پک کرو قالمیان
حسین عونى پاشا دخی ایکی یوزلی اداره لسان ایله بر طرفدن بو فکرک خادم لرینه
و خصوصیه سلیمان پاشایه (بو حریف سوزنده اصرار ایدبور . نظر اغیارده بیننده

[۱] (حسن انقلاب) مؤلفی سلیمان پاشا ، صیفه ۷

[۲] سلطان مرادک جاس ایتدیکی کون . سن . ن

[۳] (حسن انقلاب) ی سلیمان پاشا بالذات قلعه آلمش ایکن نفسندن ،

شخص ثالث کبی غائب صیفه سیله بحث ایشدر . اوزمان بو صورتله یازلق اولی
کورر لوردی . مدحت پاشاده کندی ترجمه عالی بویه یازمدر .

شفاق کورنسون دیو حفظ لسان ایدیورم . هله براز صبر ایدک (زمینده اداره
لسان و دیگر طرفدن فکر مستبد صدارتی ترویج ایلر ایدی .

مدحت پاشا لسانندن دخی (بو ایکی متفق مستبده قارشونه یابایم اوچز بر بر عزیزک
قولنه اتباعه سوزویرمش ایدک) کله عجز نتیجه سنندن بشقه سوز صدور ایتدی [۱] .

سلطان عزیزک خلغنندن اون دو قوز و اتحارندن اون اوچ کون
صوکره ، سر عسکر حسین عونى پاشا مقتولا وفات ایتدی . کیم نه دیرسه
دیسین ؛ و نه مقصدله آتیلمش اولورسه اولسون ، چرکس حسنگک طبایحه .
سندن چیقان قورشونلردن حسین عونى یه اصابت ایده نی مملکت ایچون
مصیبت اولمامش ، بلکه خیر و اصابت اولمشدر .

سلطان مرادک معلولیتیه مترجمک تعللی قطعی برقرار اتخا زینه امکان
براقیوردی . سلطان عبدالحمید ثانی اجلاس ایدیلر کن ، مشروطیت
اداره ی قبول و اعلان ایده جکنی وعد ایتشدی . ارکان خلع آلتی یوز
سنه لک استبدادک قولای قولای چکیلمیه جکنی خاطره کتیرمک ایسته .
مدیلر . حسین عونى پاشانک مقتولیتیه استبداد سلطنت ، قوتلی بررقیدن
قورتولمشدی . فریقسه که رفیع رتبه ایتمش اولان سلیمان پاشایه ده صریبه
سفرینه مأمور ایده رک سلطان مرادک زماننده استانبولدن اوزاقلاشدیر .
دیله . سلیمان پاشا باشلی باشنه بر قوت ایدی . مترجم رشدی پاشانک
دسیسه سی و مدحت پاشانک غفلتی بو آندن اعتباراً باشلار . سلیمان پاشانک
هیچ بر غرض شخصی یه خادم اولیان جرأت و قدرتندن صدر اعظم ده ،
مدحت پاشاده تحاشی ایدیور لوردی . مترجم ایشی صا و صاقلامق ایستدکجه
و مدحت پاشاده صدر اعظمه محاشات و تبعیت کوستردکجه ، سلیمان پاشا تهور

[۱] (حسن انقلاب) ، صیفه ۶۰

ایتدی. مشروطیت اداره نك ردو یا قبول اولونماسی شقلارندن هانکیسنك ارجح و انسیب اولدیغنی تعیین ایچون سلطان عزیزك خلغنندن اون کون صوکره (۲۷ مایس ۱۸۷۶) ده انعقاد ایدن مجلس مخصوصده صدر اعظم محمد رشدی پاشانك (مشروطیت اداره یه اهل وطنده عدم قابلیت و حریت. اهالیده انواع مضرت موجوددر) تفوهنه مقابل، او مجلسك صف نعالنده بولونان قوجه سلیمان پاشا قیام ایله،

پاشا حضرتری، تبدل سلطنت حال حاضر استبدادی وقایه ایچون اولمادی. هرکس تأمین استقبال ملت ایچون بوفدا کارلنی درعهده ایتدی. بواشی پانلرک نه سلطان مخلوعه برغرض شخصیلری و نه ده شیمدیکنه برنسبت مخصوصه لری وار ایدی. مذاکرته بودقیقه لری نظر اعتنایه آلاق دوام بویور و کز [۱]. دیمشدی.

سلیمان پاشانك قلمندن چیقان بقانون اساسی لایحه سی، بوخارق العاده آدامك یالکن بویوک برعسکر و منشی دکل، پك واقف برسیاست و اداره آدامی اولدیغنی ده کوسترر. صدراعظمك، اورته ده حقیقی بر لزوم و سبب اولمادینی حالده، سلیمان پاشایی صریحه حرکاته مأمور ایتدی رهمه سی و مدحت پاشانك بوکاسکوت و احتمال که صدراعظمی تشویق اتمه سی بویوک بر غفلت ایدی. عبدالحمید مدحت پاشایی سلیمان پاشانك استانبولده بولونماماسندن بالاستفاده اوروپایه تغریب ایتمک جزئیتی کوستردی.

عربلرک بر ضرب مثل وار: *انما جاء القضاء عمی البصر دیرلر. قضا کلیمه کوره کوره اولور دیمکدر.*
روایت ایدرلر که: مشهور خواجه حسین افندی بو ضرب مثل حقیق تصحیح ایله،

— خایر، او یله دکل؛ کوز کور اولونجا قضا کلیر:

دیمش. اکر بوروایت دوغرو ایسه خواجه تحسیندن اخلافه و ابدیته ایکی میراث قالاچق: برنجیسی، عبدالحق حامدک مشهور مرثیه سی، دیگر ی مرحومک بودوغرو سوزی!..

مدحت پاشانك ایکنجی صدارتنده کی غفلتی کورلک دن باشقه هیچ برکله ایله ایضاح و تفسیر ایدیله من. مرحومک وفاتندن اون سنه، یکرمی سنه، او توز سنه صوکره موصلده، بصره ده، بغدادده دهایی اداریسنك آثارینی حیرته ایشیدوب، کوردیکم مدحت پاشا، — امان یاربی!.. — بش سنه ظرفنده نه قادر و نه قادر بیپرامش!..

کلامی او حادثه لرک اک بویوک، اک منور قهرمانی و افکار احرا- رانه سنك پک مظلوم قربانی اولان مشیر سلیمان پاشایه بیراچغم. عبدالعزیز ایله مراد خامس خلع ایدلد کدن صوکره، اوزمان استدعا و ادعا اولونان مشروطیت و حریت لهنده طرف طرف نشریات و تلقینات وقوع بولغه باشلار. سلیمان پاشا بونلری هم اجمال، هم تفصیل ایدرکن دییور که:

... هدیة عسکریه جمعیتنک بو وظیفه ایله اشتغالی صیره سنده اورته لفته برده عساکر ملیه تشکلی سوزی طولاشیوردی. حتی او تاریخده سر عسکر اولان ردیف پاشا ملت عسکری وظائف و قوانیننه دائر بندن معاملات طلب ایتمی اوزرینه فرانسه مستحفظ ملی نظامنامه سن [۱] ترجمه و تبیض ایتدی برمش ایدم که مشارالیه تقدیم ایتمک اوزره ایدم.

هدیه عسکریه جمعیت او طه سنه کیتدیکم کونلردن برنده مدحت پاشا دامادی و فیک پک ایله برقاچ ذاتک عساکر ملیه بونیه سی اولاق اوزره برورات عسکر

البسه سی اکتسا ایتمش اولدقلرینی وهانکی نمونه راجحدر صر جو حدر کی مباحثات ایله اشتغال ایتمکله کوردم . حتی بایزید طاہوری ، فاتح طاہوری کی برطاقم طاہورلر اسامیسی ویریله کلدیکنی ده لسانلرندن ایشیتدم . لکن هنوز میدانده او طاہورلری ترکیب ایده جک افراد یوقدی . ضابط یوقدی . نظام وقانونی نامعیندی . حاصلی مسأله شاهد خیاله مفتونیتدن عبارتدی . بناءً علیه جهل اوزرینه یورودیلن بو حساب فکری بی تصحیح ایتمک عزمیله بنده سوزه قاریشه رق « آره کزده عسکرلک ایتمش کیمسه یوق . وظائف عسکریه بی بالطبع بیله من . سکن . عسا کر ملیه نك صورت تشکیننده امرا و ضابطان عسکریه نك معاوتنه صراحت ایتمسه کز تشبیهاتکوزک نتیجه سز و نامهر قاله جغنی اخطار ایده رم . » دیدم . و تصدیق ایتمکله لروم استعانه اوزرینه میرلوا ، میر آلائی ، بیکباشی وقول آغاسی اوله رق اصحاب غیرتدن ظن ایتمکله سکن اون کشینک اسمی ویردم . « بونلر سزه خدمت مفتخرانه اوله رق معاوت ایدرلر » دیدم . حتی ذی الحججه نك اون برنجی وکانون اولک اون بدنجی پنجه سبه کونی نشر اولنان ترکیه غزله لر هدیة عسکریه جمعیتکاهنک عسا کر ملیه صرکز تشکیلی صفتی دخی آلدیغنی و عسا کر ملیه ترتیبیله مشغول اوله جق عسکرلی و ملیکی اعضانک اسامیسی یازدی لر . مکر بو احوال و تشبیهات ، سرای هایونک نظر دقتی جلب و دعوت ایتمش ایتمش . خصوصیه بی جمعیه ایاب و ذهاب و ملت عسکرلی تشکیلاتی کی شیلره مداخلام ذهن پادشاهی بی تغلیط ایتمش ایتمش . حالبوکه بن بونشبتهات مهیجه بی ذات شاهانه نك سوق خفیسنه اسناد ایدیور و پادشاهک رضا و معلوماتی واردر اعتقادنده بولونیوردم . مع مافیة مصلحتک عظمت واهمیتی ، پادشاهک خصوصیت احوالی ، مقر بانک طو تدقلری مسلک خرد فروشی [۱] و مدحت باشانک قانون اساسی نامنه ایندیکنی نشئه بی غرور و بی مبالائی ینه بر عقده فکریه حاصل ایتمکله ذی الحججه نك بدنجی وکانون اولک اون برنجی جمعیه ایرتسی آقشامی ضیا پاشا [۲] ایله برابکرده محل جمعیتدن چیقدیغنز صیره ده مشارالیه « بولمت

[۱] سهواً خانک ضمیله (خرده فروش) او قوماسین . قازینی (عقل) معناسنه اولان ، خانک کسریله ، (خرده) در .
[۲] بو سطرلرک نقل ایتمکله وقایع تحدرت ایدرکن ضیا پاشا هنوز وزیر اولامش (بک) عنوانی حاضری ایدی .

عسکرلی تشکیلی خصوصنده ذات شاهانه یه نه یولده معلومات ویرلشدر » و بر مساعده رسمیه استحصال اولنشمیدر ؟ « دیبه سؤال ایتمدم . ضیا پاشا جواباً « بیلمیورم ، فقط ظن ایدرم که او یولده بر معامله جریان ایتمه مشدر » . دیدی آنک اوزرینه « بنم اوده مسافر لرم وار ، کیده م ، لکن سز طوغروجه مدحت پاشا حضر تلرینه کیدیکز . و کندیلرینه بو عسا کر ملیه تشکیلی مسأله سنی ذات شاهانه یه عرض واستیزان ایتمسنی و اورویاده بیله عسا کر ملیه ایمراطور و قرالارک امریله تشکیلی و کشاد اولنه کلدیکنی بنم لساندن اوله رق عرض ایدیکنز . » دیدم . طوغریسی ضیا پاشا دخی « رایکنز معقول و ملاحظه کز بجادر . شیمدی کیدر سویلرم . » دیدی . . . [۱]

ینه سلیمان پاشا عینی کتابنده یازیور :

. . . بو تعرض علنی بی سلطان کیندارک هضم و کظم ایده مسمی پک جبل و طبیعی ایدی . بر طرفدن ده سلطان عزیز جنتیمکانک بعض منتسبانی « عمم محترمکن علیهنده فلان شونی یادی ، فلان بونی یادی . بونلر علی الاطلاق خاندان سلطنت عثمانیه نك دشمنیدر ، جمهورجیدر . » کی الفاات مو حشانه ایله وقعه خلعهده علاقه دار بولنانلر اوزرینه لایتنقطع غضبنی دعوت ایدرلر ایدی . ایشه نرا کتنه جد و غایت تصور اولنه میان بویله بزوقت فترتک ایجاباتندن نشئه غرور نامجل ایله ، دیبه بیلورزکه ، مدحت پاشا غافل ایدی . استقبالی کوره میوردی . او آقشام دولتخانه لرینه کیده رک ، اخطاراتی تقریر ایتمسنی اوزرینه انتباه و قبول ایتملری اقتضا ایدرکن قطعاً اهمیت ویرمه مش و ذات شاهانه یه عرض ایتمه مش اولدقلری مؤخر آ کلاشادی حتی . هدیة عسکریه جمعیتک و عسا کر ملیه پاطر . دیرلرینک قطعاً رفع و الفاسی حقنده صادر اولان اراده سنیة تکدیر آمیز اوزرینه مشارالیه حضر تلرینه « بنده کز ضیا پاشا ایله عاقبتک بو وخامنه منجر اولاجغنی و عسا کر ملیه مسأله سنک خاکپای شاهانه یه لزوم عرضنی اخطار ایتمدم . سزه سویلدمی ؟ . . . » دیبه واقع اولان استیضاحه قارشو « خابر ، بکا برشی سویلیدی » بیورمشلردی . او اثناده کوسه رائف افندی دخی حاضر ایدی [۲] . باشانک

[۱] سلیمان پاشا محاکمه سی ، تاریخ طبری ۱۲۳۸ ، صیفه ۷۳ - ۷۰

[۲] ۱۳۲۴ مشروطیتنده هیئت اعیان اعضالغنه تعیین ایده بان رائف پاشا .

یاندن چیقدن صکره رائف افندی یا نه کلرک « پاشا یالان سویلدی . ضیا پاشا
اخطارات صائیه کیزی تبلیغ ایتشدی . حتی بنده حاضر ایدم . لیکن پاشا مهمسه -
مدی » . شو حالد مدحت پاشا غلبه محجوبیت ایله انکار حقیقته مجبور اولدی
دیك اولیور ...

پدرینک محاکمه سنی حاشیه لرله نشر ایدن سلیمان پاشا زاده سامی بك
مرحوم ، قائلنك اسمنی تصریح ایتمه رك (اوزمانی ادراك ایتمش و افکار
احرارانه سی سببیه وقایع جاریه یه اطلاعی طبیعی بولونمش اولان بردات
نجیب و نزیه) اشارتیه اکتفا ایتدیکی بر منبعدن نقل ایتدیکی روایت ،
شایان دقتدر .

معلومدر که ۹۳ قانون اساسینک ۱۱۳ نجی ماده سی پادشاهه تبعه -
سندن ایسته دیکنی (ممالک محروسه شاهانه) سی خارجه طرد و تبعید ایتک
صلاحیتی بلا قید و شرط ، یعنی محاکمه سز ، حکم سز بخش ایتشدی .
ضیا پاشا بوماده نك قبول ایدلش اولدیغنی کورونجه ، یالخاصه
مدحت پاشایی زیارته کیده رك ، بچون رد ایدلدیکنی سؤال ایتمش ؛
مدحت پاشاده پادشاهک بو خصوصه فوالعاده اصرار ایتدیکنی بیان
ایله ، عدم قبولی قانون اساسینک اصرار ایلانی تأخیر ایله مقصدی بوسبوتون
عقامته اوغرا تمق تهدک سنی تولید ایده بیله جکنی محقق کوردیکدن رد
ایده مه مش اولدیغنی سویلش . ضیا پاشانك مدحت پاشایه واقع اولان
شو اخطار و اندازی ، ذکاسنه و اصابت اجتهادینه دلایلدر ؛ سامی بك
دیپور که :

... ضیا پاشا مدحت پاشانك بو اضطراری تسلیم ایتمه رك و موافقت مندر کور -
ره بی بوسبوتون باشقه معنایه وجه ایده رك ،
مقصدی آکلورم . استمدیکر آدماری جن حاجده استانبولدن

تبعید ایچون سزده او فقره بی تنسیب و تصویب ایتمش اولاجه سکر . فقط امین
اولکر که ایلك اول سزه تطبیق ایدیله چک .

سامی بك مرحومك قائلنی تصریح ایتمه رك نقل ایتدیکی بوروایتی
وقایع تالیه تأیید ایدر . اول سلیمان پاشانك ، برقاچ کون صوکرده
ضیا پاشانك دفع این صورتیه استانبولدن تباعد ایتدیلمه سنی مدحت
پاشانك تبعید عنیف و نا کهایسی تعقب ایتمش و فی الحقیقه یوزاون او چونجی
ماده نك ایلك تطبیق ایدلدیکی مغدور ، بالذات مدحت پاشا اولمشدر .

سلیمان و ضیا پاشالر مدحت پاشانك دودست یمن و یساری اولان -
بیلیردی . مدحت پاشا بونی تقدیر ایده میه رك ، ایکی قیمتلی معاونی
استنقال ایتدی .

هدیه عسکریه جمعیتی و عساکر ملیه تشکیلی کبی پادشاهی بحق تو حیش
وتدهیش ایدن ایشلرده بیله استیذانه حاجت کور میه رك ، استقلال ایله
حرکت ایده چک درجه ده تجلد کور سترن مدحت پاشا ، اوماده بی هیچده
قبول ایتمه بیلیردی . چونکه طائف شهیدی ایکنجی دفعه صدارته کلدیکی
زمان هر کسک امید کی کندیسنه معطوف ایدی . داماد محمود پاشانك
باش کتابتله سرایه یرلشدردیکی سعید پاشا ذکاجه مدحت پاشایه غالب
چیقدی . سعید پاشانك آلتنجی دفعه کی صدارتدن معزول بولوندی
زمان بعض دعاوی خصوصیه سنده و کیلی اولان محامی عبدالرحمن عادل بکه
(مدحت پاشا سو بیدردن قوز تولامازدی) دیش . طریقه ایله عراقده کی
عزم و اصاتی تاریخی جبران ایدن مدحت پاشانك ایکنجی صدارتنده
کوستردیکی غفلت فی الحقیقه بویوک بر سره تدر کور . اربویوک ادامک
هی ، حبسی ، حکم اعدامی و شهادتی هب بوسبوتون یوزندن واقع اولدی .

ضیا پاشا حسیانہ قاپلماز و دائماً حساب ایله حرکت ایتدیگی کی ،
هان هر صراعی بر ضرب مثل اولان و ملنک هر طرفنده آغیزدن آغیزه
طولاشان ترکیب بندی و (ظفر نامه) سی ایله بویوک بر شهرت احراز
ایتمدی . پادشاهک سراینده و کندی ریاستنده تشکیل ایتدیگی محفل
ادبی به ضیا پاشا ایله رفقاسنی اعضا تعیین ایتمه سی کی نمایش و آایشلر
علم النفسده ذکاسی و تجاربیله وقوف و رسوخ صاحبی اولان ظفر نامه
شاعرینی الداد امیوردی . نهایت استانبولدن هر نه صورتله اولورسه اولسون ،
اوز اقلاشدیر مق ایتدیبلر . و واسفا که مدحت پاشاده بو خصوصده
دساس پادشاه ایله هم فکر وهم مقصد ایدی !..

مابین باش کاتبی سعید پاشانک کندی خط دستیله صدراعظم مدحت
پاشایه یازدیغی ۱۲ ذی الحجه ۱۲۹۳ تاریخلی بر تذکره دی علی حیدر مدحت
بک فوطوغرافی ایله استنساخ ایتدیله رک ، پدرینک ترجمه حالنه درج
ایتمدر . تاریخمیزک بک مهم و ناهقندن اولان شو بینه تحریریه یالکز بر
کتابک صحیفه لری آراسنده اونودولوب قالماق ایچون عیناً بو صحیفه لرده
نقل ایدلی :

ضیا بک بر این سفارتنه تعییننک استیدانی حقنده اولان اراده سنیه دون
آقشام طرف اشرف صدارت پناهیلرینه بیلدیرلشدی . بو کون استیدان تذکره سنک
ورود ایدوب ایتدیگی سوال بیورلدی . وکلدیگی افاده اولنسی اوزرینه تا کیدی
واولبا بده بعض مطالعاتک دخی محرمانه اشعاری اراده بیورلشدی . شو بیه که
ضیا بک بک زیاده حریص اقبالدر . بو حال طبیعت بشریه به حمل اولنه حقندن
کندوسی موقع واقبانی حسن استعمال ایتسه بوراچه حال واستعدادینک مساعد
اوله جنی بر ایشده استخدامنه مساعد اولنور . لکن بو ذاتک شمعدی به قدر
مشهود اولان احوال مسلك و نیاتنده ثباته دلالت ایتدیگی کی بر شی آرزوسنه

موافق اولماز ایسه آنک علمینده درلو انتریک اعمالی عادتق اولدیغندن کندوسنک
بو آراق استانبولده بولنامسی بک خیری اولور . صدراعظم حضر ترینک نشو
غائله لی زمانلرده مواعدن خالی اوله رق اداره امور ایتلری دخی بو درلو آدمارک
بورادن تباعدلریله حاصل اوله حقدر . ضیا بک حقنده اولان ملاحظات مبالغه به
حمل اولنسون . اهمیت ذاتیه سی محدود ایسه ده خلق معترضینه توجه کوسترمه که
واعتراضاتی استماعه میال اولدیغندن آنک تشبثات و نشریاتی بوجهتجه متمر اوله .
بیور . کندوسنک بر لینه . آمورینک فائده سنه کانه بو آراق باب عالینک و یانه
و فرانسه ولوندره قاپینه لری نزدنده اجراسنی مناسب کوردیگی تشبثاتک بر لینه
دخی یالپسی و پرنس بسمارقک ممکن اوله بیلدیگی قدر جلب توجهنه چایشلمسی
فائده لی اوله حقندن ضیا بک بوکا موفق اولور ایسه درایتی اثبات و دولتک توجه
وو ثوقنه کسب استحقاق ایلمش و معاملات خارجییه ده فعلاً دخی اکتساب معلومات
ایتمش اوله حقندن اول وقت بحق یتشدرلسنه مساعد اولنور . کندوسنک
بر این سفارتنه انتخابی دخی اوراچه جالب اعتراض بر شی دکادر . بناء علیه هان
استیدان آموریتی مناسب اوله جنی اشعار اولنسون دیو فرمان بیورلدی .
تفصیلا نه تصدی شو حکایه اولنان احوالک عیناً تحریری اراده و تا کید بیورلندن
نشأت ایلمدر . تبلیغاتده نقصان وقوعنه ذهاب بیورلماق ایچون یاریشکی ملاقانده
اکا کوره بیان معاملات بیورلسی عنایت سنیه منعمانه لرینه وابسته در امر و فرمان
حضرت ولی الامر کدر . ۱۲ دا سنه ۹۳ بنده

بنده

بو تذکره تحلیل اولنسه بر چوق معانی و حقایق مستوره ظاهر اولور :
ضیا پاشا بک زیاده حریص اقبال ایتمش . بو حالی طبیعت بشریه به حمل
ایله پاشایی پادشاه معذور کور یورسه ده موقع واقبانی حسن استعمال
ایده چکنده شهه لی . بو شهه اولنسه استانبولده حال واستعدادینک مساعد
اولاجنی بر ایشده استخدام ایدله سنه ذات شاهانه مساعد ایده چک .
لکن مسلك و ثباتلرلغندن و بزده نائل امل اولماز ایسه ایتدیگی اعمال
ایده چکندن لو آراقق - یعنی ماتک الک حشر بر حقنی استحصال ایچون

سلطنتك استبدادی ، ملتك جهلی ، اكثر اكابرک طالق اووقلغی ، خبیث
ذكارك حیل و دسایسی ایله اوغراشدینی برقیامت کوننده - انکی علمدار
حریتك استانبولده بولونماماسی ، ذات شاهانهك تعبیرنجه يك ضیمرلی
اولورمش . فی الحقیقه يك خیرلی اولدی ؛ فقط سلطان عبدالحمید خان
ثانی ایچون !!

شیمدی یه قادیار محررات رسمیه نك هیچ برنده ایتمیر اعمالی تعبیینه
تصادف ایتمدی کمندن بوراده نظر دقتمی جلب ایتمدی . سعید پاشادن
بوخت قلمیه صادر اولامازدی . نهایت صوك سطرلرده کی (شو حکایه
اولنان احوالك عیناً تحیری اراده و تأکید بویورولماسندن) عباره سی
مسئله یی حل ایتمدی . پادشاهك آغزندن بویله چیقیدینی ایچون عیناً
یازمغه باش کاتب مجبور اییدی . دیمک که سلطان عبدالحمید یالکز تورکجه
حیله و دسیسه نی بیلمز ، ایجاب ایدرسه فرانسزجه ده انتریق اعمال ایتمکه
مقتدر بر حریص جاه و اقبال ایتمش . بوتذکرده بن مخاطب اولسه یدم ،
کندی لسانخی بیله درست بیلمه یین بر آدامک بوفرانسزجه افاده ایتمدیکی
کله ایله نه لر ایقاع ایده بیله چکنی اوزون اوزادی یه دوشونوردم . خصوصاً
صیله او آدام پادشاه اولورسه ... واقعا کوزمک اوکنده بر طائف
قلعه سی ، بر جلادمفرزه سی اوتسام ایتمزدی . فقط قاب قارا کلقی بر استقبال
قارشیننده بولوندیغی درحال حس ایله یاعوان وانصارمی تقویه ، یاخود
اختیارمله ترك موقع ایدردم .

(صدر اعظم حضرت تریبک شوغالله لی زمانلرده موالتدن خالی اولورق
اداره امور ایتملی دخی بودرلو اذملرک بورادن ساعدلریله حاصل)

اولا جغنی پادشاهك خلوص نیله سویلش و یازدی رمش اولدیغنه عجبامدحت
پاشا نه قادیار اینانمشدر ؟ ..

ضیا بکک (اهمیت ذاتیه سی محدود ایسه ده خلق معترضینه توجه
کوسترمکه و اعتراضاتی استماعه میال اولدیغندن انک تشبثات و نشریاتی
بوجهتله مشر اوله بیلور) عباره سنه صدر اعظم او کون پک زیاده دقت
ایتمه مش سه بوغفلت ، قضا و قدرک حکمندن باشقه بر شیهه حمل ایدیله مز .
خلقك معترضله متوجه و اعتراضاتی استماعه میال اولدیغی بر حقیقت ایسه ،
موجب اعتراض احوال دن توقی اولونمق اسلم طرق دکلیدر ؟ .. ضیا
پاشانک آغزی تبعیدایله قاپادیلیرسه ملت ، باشقه نیک لسان شکایت بولور ،
ینه فریاد ایدر . نصل که بولدی و ایتمدی !!

هله ویانه و فرانسه لوندره قاپیلرلی جغرافیاچه معلومات همایوررک
نه قادیار مسخره اولدیغی کوسترر . غالباً اودقیقه ده خاطرینه (فرانسه)
بر شهر ویا (ویانه) ایله (لوندره) برر دولت اولارق تبادر ایتمش .
حالبو که سلطان حمید اون سنه اول ، یکر می آلتی یاشنده بر شهزاده ایکن ،
ویانه یه ده ، پارسه ده ، لوندره یه ده بالذات سیروسفر ایتمشدی . باش کاتب
سعید پاشانک درجه احتیاطنه دقت اولونسون که پادشاهی کولونج بر موقعدن
قورتارمق ایچون بیله آغزندن چیقان کله لری تبدیل ایتمیرک ، عیناً ابقا
ایتمش . عبدالحمیدك حالی بیلمنر ، سعید پاشایه حق ویررلر . اودقیقه ده کی
وهم و خفته طوقوناجق بر حادشه سسیله یا طوغرودن طوغرویه ویا تداعی
طریقینه ذهنه یاریس حقیده بر شیهه روسوسنه کاش اوانق احتمالی واردر .
سعید پاشا (فرانسه) یی (پاریس) ه تجویبل ایله افندیسنک جغرافیاچه کی طاعت
جهانی ستره جالسسه یددی ، بو صداقی سوو بیته حمل و بیکه ضیا بکک